

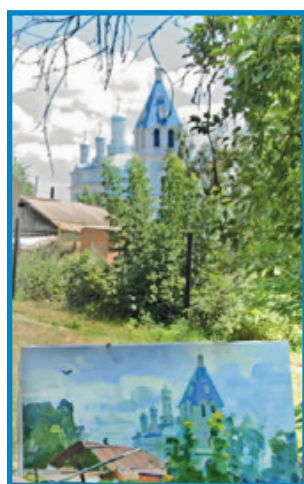
Зі Спасом!

З МОЛЬБЕРТОМ НА ЕТЮДИ

У Чугуєві Харківської області завершився XIV Міжнародний репінський пленер. Його традиційно проводить Чугуївська міська рада за підтримки Міністерства культури України...

с. 5

ФЕСТИВАЛЬ «СОСЕДНИЙ МИР»

Наприкінці липня у місті Судак – на Південному березі Криму – пройшов VI Міжнародний фестиваль «Соседний мир» – фестиваль музики й актуального мистецтва.

с. 7

ЛЕЛЕКА – ДУША ХУДОЖНИКА

У Національному музеї літератури України відкрилася персональна виставка «Брате мій, лелеко...» лауреата премії імені Василя Стуса Любові Міненко.

с. 8

УРЯД СХВАЛИВ ЗАКОНОПРОЕКТ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРЕМІЇ УКРАЇНИ ІМЕНІ БОГДАНА СТУПКИ

Кабінет Міністрів на засіданні 14 серпня 2013 року схвалив законопроект щодо внесення зміни до статті 11 Закону України «Про державні нагороди України», що забезпечує встановлення Державної премії України імені Богдана Ступки. Ця премія присуджуватиметься за видатний внесок у розвиток театрального мистецтва.

Проект Закону «Про внесення зміни до статті 11 Закону України «Про державні нагороди України» було розроблено Міністерством культури. Заснування Державної премії імені Богдана Ступки має на меті увічнення пам'яті видатного українського митця та відзначення його вагомих досягнень у галузі театрального мистецтва.

КОНГРЕС ІНІЦІАТИВ СХІДНОЇ ЄВРОПИ

У місті Люблін з 1 до 6 жовтня 2013 року відбудеться Конгрес ініціатив Східної Європи.

Цей захід реалізується в рамках діяльності аналітичного Центру східних компетенцій, заснованого за ініціативою міста Любліна, самоврядування Люблінського воєводства і Регіонального бюро Програми розвитку ООН (ПРООН) у Польщі.

Конгрес становить собою платформу для діалогу представників культурних і освітніх середовищ, органів місцевого самоврядування і державної влади, громадських організацій, митців і відповідальних осіб. Однією з головних цілей Конгресу ініціатив Східної Європи є зібрання практиків у галузі трансграничної співпраці з усіх держав Східного партнерства.

До участі в заходах, що відбудуться в межах Конгресу ініціатив Східної Європи, запрошуються всі охочі, які заповнили реєстраційну форму, доступну на сайті Конгресу до 15 вересня 2013 року. Офіційне запрошення на конгрес буде надіслано лише тим, хто зареєструвався до 15 серпня.

Програма, список доповідачів, реєстраційна форма та інша інформація про захід міститься на сайті: www.kongres.lublin.eu.

Цього року в програмі заходу виокремлено спеціальну секцію – «Культура для Східного партнерства».

Одночасно з конгресом відбудеться фестиваль «Інтеграції-Медіації», покликаний продемонструвати різноманіття сучасної культури країн Східного партнерства. Також під час заходу буде проведено конкурс на кращі проекти трансграничного співробітництва.

УКРАЇНА І ГРУЗІЯ ДОМОВИЛИСЯ ПРО АКТИВНУ СПІВПРАЦЮ В ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ

Перший заступник міністра культури Тимофій Кохан провів робочу зустріч із Надзвичайним і Повноважним Послом Грузії в Україні Міхеїлом Уклебою.

Сторони обговорили подальшу співпрацю між Україною та Грузією у сфері культури. Зокрема, було розглянуто питання щодо проведення в 2014 році Днів культури Грузії в Україні, що передбачатимуть низку культурно-мистецьких заходів у таких містах як Київ, Львів, Донецьк, Одеса. Також обмінялися думками щодо співробітництва в галузі музейної справи.

Також Надзвичайний і Повноважний Посол Грузії в Україні висловив готовність грузинської сторони долучитися до святкування 200-ліття від дня народження Тараса Шевченка.

Тимофій Кохан подякував Міхеїлу Уклебі за зустріч і запевнив у підтримці Міністерством культурно-мистецьких ініціатив грузинської сторони.

ВСЕУКРАЇНСЬКА ВИСТАВКА ДО ДНЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ В БУДИНКУ ХУДОЖНИКА ПРЕЗЕНТУЄ МОЛОДЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ

У приміщенні Центрального будинку художника Національної спілки художників України з 16 серпня відкривається Всеукраїнська виставка до Дня Незалежності України. Це один із наймасштабніших проектів Національної спілки художників України та Міністерства культури України.

Традиційно експозицію виставки становлять твори найяскравіших представників регіональних мистецьких шкіл. Орієнтована на відображення сучасного стану українського образотворчого мистецтва, вона вражає широким тематичним розмаїттям живопису, графіки, скульптури, а також надзвичайно цікавим розділом декоративно-ужиткового мистецтва.

За задумом організаторів, цьогорічна виставка відбудуватиметься під девізом «Молоде мистецтво молоді країни» та буде своєрідним звітом нового покоління про власні творчі досягнення. Ідея експонування робіт художників віком до тридцяти п'яти років видається цікавою і доречною, оскільки їхнє становлення відбувалося саме за років незалежної України.

Під дахом Будинку художника буде зібрано понад 230 творів станкового живопису, графіки, скульптури, декоративно-ужиткового мистецтва, створених молодими майстрами з різних куточків України. Серед них: М. Гуйда, Г. Попінова, В. Колесніков, К. Чернявський, Т. Ягодкіна, О. Коваль з Києва; Є. Єгоров, О. Мороз, О. Чурсін, Д. Чаус із Харкова; Т. Охрімченко з Дніпропетровська; М. Яндоленко, В. Целоусова з Одеси, Н. Корф-Іванюк з Полтави та інші.

Виставка триватиме з 16 до 29 серпня щодня, крім вівторка, з 12:00 до 19:00 за адресою: м. Київ, вул. Січових стрільців (Артема), 1–5, Центральний будинок художника.

Вхід вільний.

СТАТУС АКАДЕМІЧНОГО НАДАНО АНСАМБЛЮ «ЧАЙКА» ТА ТВОРЧОМУ КОЛЕКТИВУ «ВЕЛИКИЙ СЛОБОЖАНСЬКИЙ АНСАМБЛЬ ПІСНІ І ТАНЦЮ»

Враховуючи творчі здобутки колективів, високий професійний рівень, вагомий внесок у розвиток національного музичного та хореографічного мистецтва, наказами Міністерства культури України від 26.07.2013 р. надано статус академічного:

– творчому колективу КП Харківської обласної ради «Великий Слобожанський ансамбль пісні і танцю» (наказ Міністерства культури України від 26.07.2013 №691);

– творчому колективу ансамблю української музики, пісні та танцю «Чайка» Одеської обласної філармонії (наказ Міністерства культури України від 26.07.2013 №692).

АРХЕОЛОГІЧНІ ЗНАХІДКИ ПОСЕЛЕННЯ ТРИПІЛЬСЬКОЇ КУЛЬТУРИ «ОЖЕВЕ (ОСТРІВ)» МУЗЕЇФІКОВАНО

Міністерство культури України повідомляє, що поселення трипільської культури «Ожеве (острів)» немає пам'яткоохоронного статусу та не занесене до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, оскільки, за інформацією Інституту археології НАН України, об'єкт підлягає дослідженню по всій площі розповсюдження історичного культурного шару.

Означений археологічний об'єкт досліджувався протягом 2011–2012 років Дністровською комплексною археологічною експедицією Інституту археології НАН України під керівництвом м. н. с. відділу енеоліту-бронзової доби Д. К. Чорновола (відповідні дозволи Міністерства культури України від 18.04.2011 № 22-101/11 й від 11.05.2012 № 22-115/12).

У результаті розкопок, що підтверджуються короткими звітами про проведені археологічні дослідження, встановлено наявність на вказаній території ділянок потужного історичного культурного шару, який включає в себе рештки наземних глинобитних споруд трипільського часу, об'єктів господарського призначення, а також значну кількість фрагментів керамічного посуду, виробів із кістки, рогу, кременю, міді тощо.

Беручи до уваги норми абзацу першого статті 37 Закону України «Про охорону культурної спадщини», замовник робіт – ПАТ «Укргідроенерго» – зобов'язаний профінансувати дослідження виявленого поселення трипільської культури «Ожеве (острів)» і розпочинати роботи, пов'язані із забезпеченням функціонування буферного водосховища Дністровської ГЕС, тільки після завершення необхідного обсягу охоронних археологічних розкопок.

Станом на сьогодні розкопки трипільського поселення трипільської культури «Ожеве (острів)» завершено, всі археологічні знахідки музеїфіковано.

У 2013 РОЦІ ЖОДЕН ІЗ ПРЕТЕНДЕНТІВ НЕ ОТРИМАВ ДЕРЖАВНОЇ ПРЕМІЇ УКРАЇНИ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

На засіданні Комітету з присудження Державної премії України ім. Олександра Довженка постановили вважати значену премію не присудженою в 2013 році. Підставою для такого рішення стало положення про Комітет з Державної премії України ім. Олександра Довженка, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 12.12.1994 № 833 (зі змінами), відповідно до якого жодний із претендентів на здобуття означеної премії не набрав 3/4 голосів членів комітету.

УКРАЇНСЬКІ ФІЛЬМИ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У НАЙАВТОРИТЕТНІШОМУ В СВІТІ ФЕСТИВАЛІ НІМОГО КІНО

Вісім українських стрічок покажуть на цьогорічному 32 фестивалі німого кіно в Порденоне.

Програма «The Ukrainian Miracle» – одна з основних на найбільшому, найстарішому та найавторитетнішому фестивалі німого кіно. Представлятиме програму Національний центр Олександра Довженка.

Вісім німих українських стрічок відреставровані та озвучені центром за останні два роки. Серед них – «Боротьба велетнів» (1926), «Сумка дипкур'єра» (1927), «Два дні» (1927), «Нічний візник» (1929), «Арсенал» (1929), «Шкурник» (1929), «Хліб» (1930), «Земля» (1930).

Уперше програма українських німих фільмів буде представлена так широко в рамках найавторитетнішого спеціалізованого фестивалю. Перемовини з директором фестивалю Девідом Робінсоном щодо організації української програми в Порденоне розпочалися на минулорічному фестивалі, де Україна вперше представляла свій фільм, та успішно закінчилися на початку літа цього року.

Минулого року в рамках ретроспективи фільмів Анни Стен на фестивалі Національний центр Довженка представляв відреставровану версію фільму «Провокатор» (1927) видатного українського кінорежисера Віктора Туріна.

Фільми програми, які будуть представлені цього року, вживу супроводжуватимуть українські, білоруські, польські, російські та місцеві італійські музиканти: ДахаБраха, Юрій Кузнецов, Port Mone, Marcin Pukaluk та ін.

Фестиваль німого кіно в Порденоне цього року триватиме з 5 до 12 жовтня.

ДРУГИЙ МІЖНАРОДНИЙ ФЕСТИВАЛЬ ЕМАЛІ В УКРАЇНІ

Національний музей українського народного декоративного мистецтва та Творча майстерня Олександра Бородай представляють Другий міжнародний фестиваль емалі в Україні, який присвячується пам'яті Юлії Бородай.

Програмою фестивалю передбачені: міжнародна виставка емальєрного мистецтва, на якій будуть представлені роботи художників з України, Росії, Польщі. Експозицію буде розгорнуто по розділах: емаль в ювелірному мистецтві, емаль як станкова галузь, емаль в архітектурі, емаль як contemporary art. Відкриття виставки відбудеться 16 серпня о 18:00. Виставка триватиме до 31 серпня; наукова-конференція «Сучасні емалі» за участі відомих мистецтвознавців Зої Чегусової (м. Київ), Ростислава Шмагала (м. Львів), художників-викладачів Анастасії Агафонової (м. Москва), Бориса Клочкова (м. Єкатиренбург). Під час конференції відбудеться офіційна презентація альбому Ю. Бородай «Українська емаль» – 17 серпня о 10:00; симпозіум для художників-учасників фестивалю – 18 серпня.

На відкритті виставки відбудеться виступ секстету бандуристів «Шпилясті кобзарі». Гурт виконує українські народні та авторські пісні, інструментальні твори та українське ретро по-новому – у стилі «музичний шарж».

Адреса музею: вул. Лаврська, 9, корп. 2.

ВИСТАВКА ГРАФІКИ ІРИНИ САРДАК ТА ДЕРЕВ'ЯНОЇ ІГРАШКИ АНДРІЯ БОНДАРУКА В КИЄВІ

До 20 серпня в «Музеї гетьманства» в Києві експонується виставка графіки Ірини Сардак і дерев'яної іграшки Андрія Бондарука – «Діти бавляться».

У 2011 році у Волинському краєзнавчому музеї вперше було представлено кілька робіт на дитячу тематику. Інтерес глядачів саме до цієї теми надихнув до подальшої роботи в цьому напрямку. Так виникла ідея серії «Діти бавляться», де були б представлені картини з життя дітей минулого та позаминулого століть.

Графічні роботи Ірини Сардак доповнені колекцією традиційних забавок, виготовлених Андрієм Бондаруком. Це, на думку авторів, дасть змогу краще проникнутися настроєм традиційних ігор, забав і побуту маленьких українців, зрозуміти глядачам, що неможливо виховати гідного громадянина, в майбутньому патріота, відірвавши його від коріння, від великого дерева роду.

«МАР'ЯНІВКА» У ФОНДІ КУЛЬТУРИ

15 серпня в Золотій залі Українського фонду культури відкрилася виставка «Мар'янівка», присвячена малій батьківщині великого українця ХХ сторіччя Івана Семеновича Козловського.

Майже два роки колектив меморіального Музею-садиби І. С. Козловського у с. Мар'янівка, фотохудожник Сара Атлас, Київське відділення Українського фонду культури, міжнародна громадська організація «Ми українці» працювали над цим проектом. Експозиція представляє архівні фотоматеріали про життя Івана Козловського та сучасні твори Сари Атлас, які розкривають перед глядачем неповторний світ Мар'янівки, що була материнським лоном для творчої індивідуальності великого співака, вабила та тішила його душу протягом усього життя.

Сьогоднішня виставка – переконлива спроба зазирнути у минуле та водночас відчутти живе дихання української співочої душі, її тремтливу та цютливу природу, що дала світові одного з великих українців минулого століття.

Виставка працюватиме до 2 вересня. Київське відділення УФК та МГО «Ми українці» планують протягом експонування робіт провести низку масових заходів.

МЕГА-ФЕСТИВАЛЬ «БИЛИНИ ДРЕВНЬОГО КИЄВА IX–XI СТОЛІТЬ» ЗАПРОШУЄ У ПОДОРОЖ КРИЗЬ ВІКИ

16–18 серпня у «Парку Київська Русь» відбудеться наймасштабніший захід з реконструкції Давньої Русі часів раннього середньовіччя – VI Міжнародний мега-фестиваль «Билини Древнього Києва IX–XI століть». Подія збере понад 700 учасників – реконструкторів, ремісників, артистів з України, Росії, Білорусі, Литви, Молдови, а також тисячі глядачів з усієї Європи. Фестиваль приурочений до 1025-річчя хрещення Русі та 1150-річчя створення слов'янської азбуки.

У програмі заходу – відтворення історичних битв, богатирські забави, кіннотрюкове шоу, театралізовані постановки, ярмарок майстрів та багато-багато іншого.

Окрім того, гості зможуть пограти у давні слов'янські ігри, долучитися до обрядів наших пращурів та ознайомитися з культурою постійних супутників Київської Русі – кочових народів.

Відбудеться також презентація унікальної колекції коней найкращих світових історичних порід, зібраних у стайні князя Володимира в «Парку Київська Русь». Відвідувачі дізнаються низку цікавих фактів про них та зможуть зробити оригінальну фотосесію з породистими кінями.

Працюватимуть дитячий майданчик, лучний тир, княжий монетний двір та середньовічна костюмерна.

Увечері на гостей чекають захопливі видовища – масова нічна битва, вогняні шоу, святковий феєрверк та етно-дискотека під виступи найкращого гурту середньовічної музики «Сколот» (Росія).

Фестиваль «Билини Древнього Києва IX–XI століть» подарує вражаючу подорож кризь століття!

СВЯТКУЄМО ЮВІЛЕЙ «ФОРУМУ ВИДАВЦІВ У ЛЬВОВІ» РАЗОМ

20-ий ювілейний «Форум видавців у Львові» – це ціла низка проектів і заходів, які відбудуться 10–15 вересня. Це Львівський міжнародний літературний фестиваль, книжковий ярмарок, Всеукраїнський конкурс «Найкраща книга форуму», Бібліотечний форум, фестиваль і конкурс «Молода республіка поетів» та багато іншого.

Уперше на Міжнародному літературному фестивалі з'являється країна – почесний гість. Цього року – Польща. Польську програму можна поділити на 20 окремих проектів: концерти, презентації, семінари, читання, перегляди фільмів та ін. До Львова приїдуть відомі польські письменники, поети старої та нової генерації, які протягом всього фестивалю будуть дискутувати про літературні зв'язки Польщі та України.

Окрім поляків, до Львова завітають гості зі Словаччини, Сербії, Хорватії, Румунії, Угорщини, а також з Німеччини, Швеції, Норвегії, Колумбії, Канади, Австралії, Нової Зеландії.

Центральна тема фестивалю – гендерно маркована: «Жінка у світі, що змінюється». І це не випадково. Цього року відзначаємо 150-ліття з дня народження однієї з перших феміністично налаштованих письменниць – Ольги Кобилянської. І хоча дата народження Ольги Юліанівни припадає аж на листопад, організатори Літературного фестивалю не могли обійти увагою цю подію. У межах заходу буде проведено «Кобилянська ФЕСТ», лейтмотивом якого буде зміна статусу жінки у суспільстві за 150 років.

У рамках Літературного фестивалю з 12 до 18 вересня відбудеться фестиваль і конкурс «Молода республіка поетів», де поети-початківці спробують свої сили. Уже втретє буде проведено Міжнародний перекладацький фестиваль «Трансліт». Під час Форуму проходиме також фестиваль «Контекст-2» – своєрідна школа літературної критики та книжкової журналістики. Цей проект здійснено за підтримки програми «Ідея – Імпульс – Інновація» Фонду Ріната Ахметова «Розвиток України». 20 журналістів, відібраних за результатами попереднього проведеного конкурсу, братимуть участь у ворк-шопах відомих критиків та літературознавців, спілкуватимуться з письменниками й митцями і врешті – вчитимуться створювати оригінальний, цікавий медіа-контент, об'єктом якого є книга.

На Форумі, як завжди, можна буде не лише познайомитися з авторами та їхніми творами, але й придбати книжки за видавничими цінами – у Палаці мистецтв, на площі перед Палацом мистецтв та Палацом Потоцьких, а також на проспекті Свободи.

ВІДКРИТТЯ СТІНИ ПАМ'ЯТІ ВІКТОРА ЦОЯ

У День пам'яті Віктора Цоя в Києві відкрили стіну, яка має бути традиційним місцем паломництва шанувальників культового рок-музиканта, поета, актора, художника, засновника та лідера групи «Кіно» в українській столиці.

Ініціатор створення стіни – співачка Даша Суворова.

Відкриття київської стіни Цоя супроводжувалося концертом українських музикантів: Даші Суворової, Джанго, гуртів «O.Torvald», «Riffmaster», «Bahroma», «Діверсанти», «Десь Там Сам», «Велика Перерва».

Артисти виконали пісні В. Цоя і свої авторські. Підтримати акцію прийшли відомі українські музиканти, спортсмени, представники світу моди та кіно, політики – всі шанувальники групи «Кіно». Адже спадщина легендарного Віктора Цоя хвилює душу кожного, незалежно від віку чи соціального стану.

ВІТАЄМО!

12 серпня виповнилося 55 років **Стичинському** Броніславу Станіславовичу – заступнику міністра культури України.

Щиро вітаємо колегу з ювілеєм!

Бажаємо злагоди і натхнення, міцного здоров'я і щасливих, довгих років життя!

Нехай доля буде щедрою на дарунки та успішні звернення!

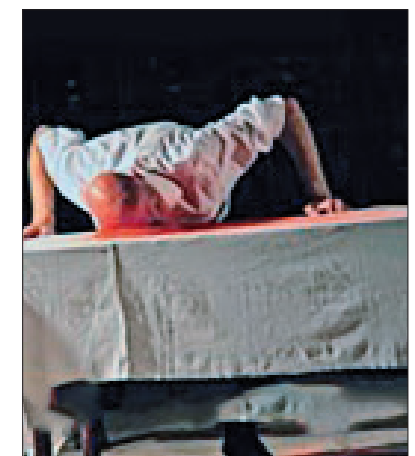
Колектив Міністерства культури України.

Колектив Національного газетно-журнального видавництва, редакція газети «Культура і життя» приєднуються до вітани і щиро зичать ювілярові плідної праці та доброї вдачі!

«ДНІ МИСТЕЦТВА ПЕРФОМАНС У ЛЬВОВІ»

Традиційно на початку осені Львів стає простором сучасного мистецтва.

Із 30 серпня до 11 вересня у рамках підготовки біенале «Тиждень актуального мистецтва» відбудеться перший та досі єдиний фестиваль перформансу в Україні «Дні мистецтва перформанс у Львові». Разом із «Днями» проходитиме масштабний проект українсько-польського культурного обміну «ArtNastup».

Упродовж двох тижнів Львів наповнять перформанси, лекції, зустрічі з визнаними митцями, виступи театрів сучасної пластики, майстер-класи з контактної імпровізації, школа арт-критики, різножанрові проекти і виставки, презентації «Українського Зрізу» та низка паралельних мистецьких подій.

Цього року тема «Днів» означена як «Лабораторія міждисциплінарності перформансу». Фестиваль демонструватиме різноманіття форм цього жанру: від пластичного до текстового, від музичного до візуального... Перформанс розглядатиметься не тільки як самодостатній жанр, але і як форма вираження, що пронизує всі види сучасного мистецтва.

У рамках «Днів мистецтва перформанс у Львові» вже в'п'ятє відбудеться «Школа Перформансу». Для українських молодих художників це досі єдиний шанс безкоштовно навчатися цьому мистецтву в авторитетних майстрів.

Загалом в акціях візьме участь більше п'ятдесяти митців з України, Польщі, Ізраїлю, Литви та Великобританії.

До 90-ліття «КіЖ»

Скульптор М. Г. Лисенко

Скульптор М. Г. Лисенко виступив самостійно років дванадцять тому на четвертій Українській художній виставці. Його скульптура, присвячена повсталому Китаю, викликала тоді значний інтерес.

Далі М. Г. Лисенко став нам відомий по спільній роботі з скульптором Л. Д. Муравіним. Їх дружня творча праця, що тривала понад десять років, була безумовно плодотворною і набула заслуженого визнання. Творчий зв'язок цих двох скульпторів став для нас настільки звичним, що ім'я кожного з них окремо майже не згадувалось.

Цілоком природно, що два майстра, які так тісно зв'язали своє творче життя, не тільки взаємно один одного доповнювали, але і в тій чи іншій мірі один одного знеособлювали. Це неминуче явище тривалої спільної роботи закрило від нас авторською таємницею індивідуальність кожного з двох скульпторів.

Тому цілоком зрозумілим і здоровим є інтерес працівників мистецтва, звернений зараз в однаковій мірі як до Лисенка, так і до Муравіна, коли обидва скульптори почали працювати самостійно.

Входячи до майстерні Михайла Григоровича Лисенка з інтересом і сподіванням, ми залишаємо її радісними і схвилюваними.

На станках тільки первісні ескізи, здебільшого, слід відзначити, не на замовлені теми, – це скаже про те, чим цікавиться, чим живе сам скульптор. Лисенко показує свої роботи дещо неохоче, підкреслюючи їх ескізний стан і недовершеності, недобрики, що випливають звідси.

Скульптура, присвячена радянській жінці. Торс чоловіка, радянського бійця, що повернувся з фронту. Правою рукою він обіймає свою подругу, ліва інстинктивно відкинута назад. На порозі дому йому вперше за роки війни і подвигів зраджує мужність: в його лівій руці – милиця. А жінка впала йому на груди, охопила його в нестримному русі кохання і радості і притягує до себе руку з відкинутою милицею.

Глибоку силу любові і вірності жінки, її щастя і радість побачити коханого; живим передано з такою лаконічністю і силою, що у глядача зразу ж виникає уявлення про все прекрасне, що зв'язане з величним і чистим образом радянської жінки.

Це – тема життя, тема, народжена війною, зміст і суть дальшого життя тисяч радянських людей, це те, що Ванда Василевська в своїй останній повісті назвала «Просто любов»: «Він був як рідна земля, спотворена рукою ворога...» (В. Василевська). Стіною піднялись жінки

Радянської вітчизни, прославили себе героїчними подвигами і героїчними буднями кожного дня війни, але шлях через страждання свого покоління вони завершують тепер не подвигом, а «просто любов'ю», – тим величним і прекрасним, що дала людству жінка.

У цій, невеликій щодо обсягу композиції роботі, як у фокусі, весь Лисенко, – ми зрозуміємо це, ознайомившись з іншими його ескізами, – але «жар його душі» вже перемиг нас і до наступної роботи ми підходимо, встигнувши його полюбити.

Знімається мокра парусина з станка. Шевченко. Довго і мовчки дивимось...

Безперечна народність образу, знайдена скульптором, є гарантією того, що наше враження не є штучним і випадковим: цього Шевченка сприйме і зрозуміє український народ, бо правда справжнього мистецтва завжди знайде прямий шлях до серця народу.

Тому й хочеться так бачити на майданах наших відбудовуваних міст такі скульптури, скульптури, що хвилюють вкладеною в них думкою і красою. Пам'ятники Петра, Богдана Хмельницького, Пушкіна лишаться назавжди образами великих людей нашої Батьківщини, неповторним втіленням епохи і ідей, у ці пам'ятники

Це не думки, що відводять від теми, – вони народжуються перед скульптурою Лисенка.

Підходимо до дальшого станка: замовлення музею «Партизани України». – В гору дві пари коней витягують важку гармату. Вона майже по осі загрузла в грязі. Партизани вчепились в колеса, підперли гармату плечима, примушують тягти передню пару коней, що стають дибки. Напруження людей таке, так майже лягла під вагою витягнутої гармати перша пара упряжки, що ти сам починаєш фізично відчувати вагу гармати, подвиг цієї відданої партизанської праці. Вони віддали все цій праці, як віддавали щодня, –

більша, чим багатші і ширші враження, народжені цими творами. Тому в каталозі виставки цю скульптуру можна назвати по-різному, але в сприйманні глядача вона ввійде насамперед гордістю за Батьківщину. За цими сімома старими – мільйони російських і українських чоловіків та жінок, за ними спалені колгоспні села, з ними наша люта і непримиренна ненависть до ворога.

Можна сперечатись про трактування окремих постатей: розгортаючи композицію, Лисенко показує індивідуальне сприймання смерті кожного з них, – як у будьякій психологічній задачі, тут можливі різні розв'язання, – але від цього не слабне загальна переконливість усієї скульптури.

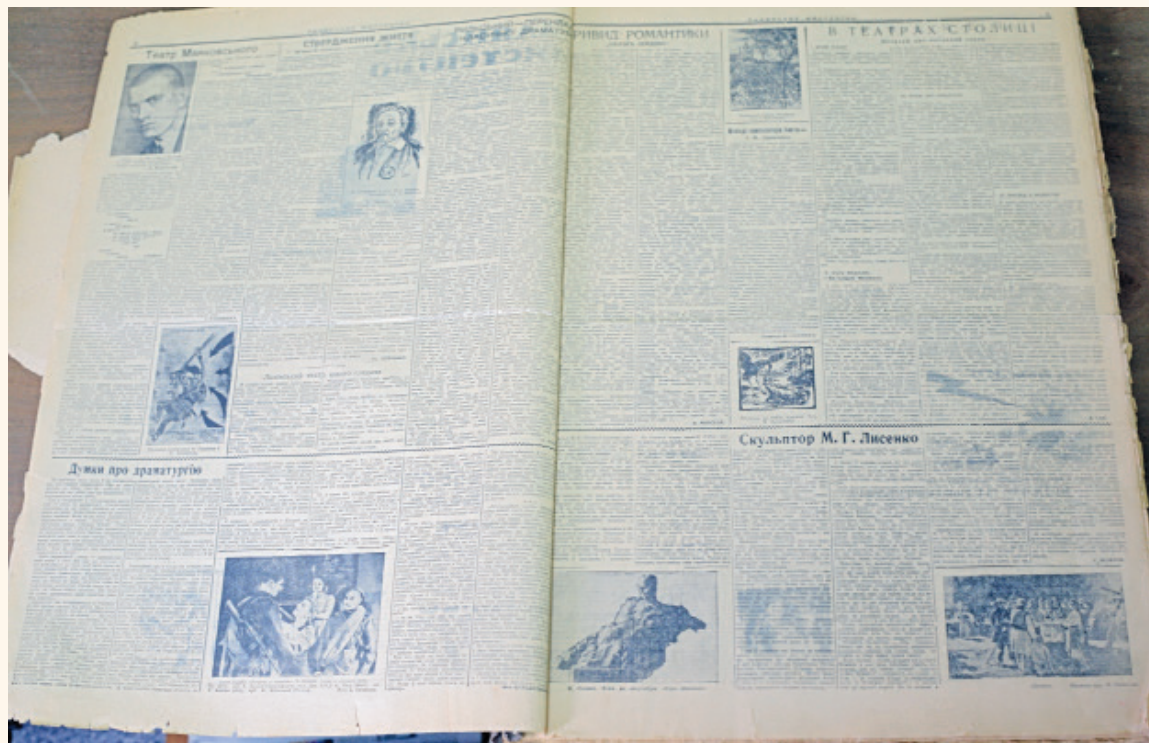
Ознайомлення з цими ескізними роботами М. Г. Лисенка дає нам відповідь і на те, які скульптурні форми і засоби йому властиві і як він ними володіє. Лаконічність, відсутність усього зайвого, всього, що не є безумовно необхідним і не зв'язане органічно з темою. Повна відсутність аксесуарів «прикраси», – згорток одягу, що мають підкреслити або, вірніше, підмінити не показані постанції рухи, відсутність «допоміжних» постатей та ін.

Тіло людини, тіло в русі – як найвищий шлях до реалізму в скульптурі, як основний об'єкт і засіб показу. Всюди, де можна, Лисенко відмовляється від одягу: він не хоче бути добрим кравцем для поганих фігур. Та коли одяг він цей зробив – цей одяг настільки злитий з тілом, настільки стає потрібним, стає єдиним з тілом, що не зразу навіть скажеш, чи сучасний цей одяг, чи умовний. До всього цього немає нічого від вульгаризації творчих ідей Родена, того чим після Родена захворіла скульптура.

Усі засоби втілення, якими користується Лисенко, мають відбиток його власної індивідуальності і, насамперед, вони вдихають внутрішнє життя в кожну виліплена ним людину, овіваючи її властивою Лисенкові теплою і людяністю. Відсутності фальшу і трафарету в задумі і трактуванні відповідають такі самі форми і прийоми творчості.

В майстерні художника народжується величезне бажання, щоб скульптури М. Г. Лисенка якнайшвидше і найповніше вийшли з його майстерні в музеї і на майдани, стали б здобутком і гордістю українського народу.

С. ЯКОВЛЕВ.

Чи є тема відповідальніша і важча? Бо найвідповідальніше – це відбити серце свого народу, виліпити з глини його кращу пісню, людину, яка стала символом боротьби за визволення України, великого поета і борця за всі гноблені народи. Найважча тема, – бо цей образ дуже багато раз втілено всіма засобами мистецтва і він став своєрідною емблемою.

Шевченко – скульптура Лисенка перед нами. Шевченко-Прометей. Він постає з скелі. В надлюдському напруженні він хоче від неї відірватись, порвати незримі пута. В цьому зусиллі титана – вся історія українського народу, його кріпосна доля, міць його пробудження.

Вдивляючись далі в скульптуру – і зростає враження, думка доповнює: адже це тут, на придніпровських верховинах був він прикутий і, здається, бачиш на цих знайомих, жовтих урвищах, над просторами Дніпра цей грандіозний торс титана, що звільняється від пут. Невипадково спадає на думку, що тільки тут, з глини цих урвищ, можна було б виліпити такого Шевченка. Таке враження було у всіх, хто дивився скульптуру разом з нами.

Буржуа Франції, які так пишуться пам'ятником Бальзака, створеним Роденом півстоліття тому бурхливо протестували проти нього тільки тому, що з постаменту пам'ятника Бальзак дивиться на них, своїх героїв, стоячи в халаті. Нашому радянському мистецтву, яке геній Леніна і Сталіна назавжди очистив від буржуазної банальності і лицемірства, не повинна завжати неспівність сучасників.

вкладених, завжди будуть справжнім твором мистецтва, – і тому завжди хвилюватимуть нас і наших нащадків, завжди будуть натхненниками поетів.

У цьому їх корінна відміна від тих монументів, цінність яких визначається тільки якістю бронзи і красою граніту, і холодна парадність яких не радує нас, не хвилює, а лише викликає вже звично-прикре почуття.

Треба подолати невинуватне побоювання оригінальних композицій, треба відмовитись від штампу мертвої урочистості і від хибного уявлення про монументальність, щоб наші великі предки назавжди здобули життя втіленням у справжніх монументах.

Буржуа Франції, які так пишуться пам'ятником Бальзака, створеним Роденом півстоліття тому бурхливо протестували проти нього тільки тому, що з постаменту пам'ятника Бальзак дивиться на них, своїх героїв, стоячи в халаті. Нашому радянському мистецтву, яке геній Леніна і Сталіна назавжди очистив від буржуазної банальності і лицемірства, не повинна завжати неспівність сучасників.

це великі будні подвигу, і в цих буднях – його велич.

Повну відсутність неправдивого пафосу замінено справжньою героїкою відданості і самопожертви, всім тим, що привело нашу Батьківщину на велику вершину перемоги.

Четверта скульптура – «Сім стариків». Історія про те, як гітлерівські мерзотники роздушили танками сім старих селян, як стояли ці старі перед лицем смерті.

Вони оточені і стоять кільцем плі-о-пліч. Кожний з цих семи сприймає смерть по-різному, але всі семеро зв'язані єдністю думки, мужності і готовності до смерті. Їх коло – це сталеве кільце їх непримиренності, їх безмежної ненависті і їх презирства до підлогого ворога. Не їх загнали в це кільце, вони створили його самі щоб гідно померти на своїй землі, освяченій працею предків і кров'ю синів. З ланок таких кілець викував народ ланцюг, яким стягнуто тепер горло фашизму.

Назви творів мистецтва завжди умовні, і ця умовність тим

З мольбертом на етюди

У Чугуєві Харківської області завершився XIV Міжнародний репінський пленер. Його традиційно проводить Чугуївська міська рада за підтримки Міністерства культури України, Харківської облдержадміністрації та Харківської обласної організації Національної спілки художників України.

Цього року мальовничі краєвиди Чугуївщини були запрошені писати імениті майстри пензля з Чугуєва, Харкова, Запоріжжя, Сум, Черкас (Україна), Санкт-Петербурга та Чебоксар (Росія). Вони представляли різні малярські школи і виконавську техніку, але об'єднувала їх любов до живопису великого художника Іллі Рєпіна. Пленер тривав 24 дні, і його підсумки, як завжди, підводилися в день народження Іллі Юхимовича – 5 серпня.

– За умовами кожен учасник пленеру передає до художньо-меморіального музею Іллі Рєпіна два етюди для поповнення колекції «Батьківщина Іллі Рєпіна в картинах сучасних художників», – зазначила куратор проекту Алла Сазонова.

Чугуївщина – дивний край. За тринадцять років сюди на пленери приїздило багато художників не тільки з України, але і з країн ближнього і дальнього зарубіжжя. І всі захоплювалися місцевими краєвидами, історичними пам'ятниками, на які багата Чугуївщина, працюючими людьми.

– Я вже не один рік приїжджаю сюди на пленери і щоразу знаходжу тут дивні місця, які варті уваги художника, – зазначив заслужений художник України із Сум Олександр Чередниченко. – То можуть бути чаруючі плеса річок і ставків, сільські садиби і садки, одухотворені обличчя місцевих жителів і архітектурні пам'ятки.

Олександр Чередниченко знайшов в Україні майстер пензля, учасник численних виставок, чий

Лауреати премії імені Іллі Рєпіна: Віра Чурсіна, Людмила Бетліємська, Дмитро Курсін

роботи знаходяться в багатьох музеях.

– Якщо говорять про український живопис, то він кардинально відрізняється від, скажімо, російського, білоруського чи грузинського. Тому поясненням багаті традиції, закладені класиками українського малярства Сергієм Васильківським, Миколою Самокишем, Миколою Пимоненком та іншими. На репінському пленері завжди представлені різні національні школи живопису. І це прекрасно. Мистецтвознавцям цікаво аналізувати наші доробки, шанувальникам їх порівнювати, а нам вчитися один в одного, – відзначив Олександр Миколайович.

Сьогодні в місцевій картинній галереї виставлені всі роботи «пленеристів», написані в ці літні дні. І жодна з них не повторюється за сюжетом. Адже вони демонструють авторське бачення краси Чугуївщини, різнобарв'я довкілля і світла. У цьому плані цікаві картини Сергія Коморного (м. Чугуїв) «Літній ранок», Романа

Кравчука (м. Черкаси) «Околиця Чугуєва», Олександра Чередниченка (м. Суми) «Залізничний переїзд» і «Будинок школи топографів», Наталі Вишнякової (м. Санкт-Петербург) «Портрет мистецтвознавця» та інші. У кожному з цих авторів свій самобутній стиль. Та яким би він, зрештою, не був, роботи привертають увагу грою барв, насиченістю мазків і сюжетними лініями. Біля кожної картини подовгу зупиняються численні шанувальники. І такий ажіотаж супроводжує всі виставки картин учасників репінських пленерів.

Наталія Вишнякова та Василь Братанюк представляли на пленері Санкт-Петербурзьку живописну школу. Вони знамі майстри в Росії, учасники багатьох виставок.

– Творча атмосфера репінського пленеру спонукає до самовідданої роботи. Привітні люди, комфортні умови, чисте повітря, неймовірної краси пейзажі, неповторна атмосфера Чугуївщини додає сил і наснаги, – запевнила Наталія Вишнякова.

Вона і Василь Братанюк подарували працівникам художньо-меморіального музею розроблений ними проект інтер'єру Будинку-садиби великого художника. Харківщина вже готується відзначити наступного року 170-річчя від дня народження Іллі Юхимовича. У Чугуєві передбачено реставрувати всі будинки, де перебував відомий митець. І запропонований учасниками пленеру інтер'єр музею художника стане в нагоді.

– Свого часу Ілля Юхимович писав: «Я вірю, Чугуїв колись стане справжнім центром розвитку образотворчого мистецтва». Проводячи подібні пленери, ми збагачуємо не тільки фонди нашої картинної галереї, але й примножуємо славу Чугуєва – одного із старовинних міст Слобожанщини, – сказала міський голова Галина Мінаєва.

У день закриття пленеру відбулося вручення щорічної премії імені Іллі Рєпіна, заснованої Харківською облдержадміністрацією та Харківською обласною радою. Аналогічна премія з 1966 року по 1991 рік існувала в Російській Федерації. Свого часу її лауреатами стали 197 художників. Роботи 154 з них сьогодні знаходяться в Чугуївській картинній галереї.

– На жаль, у Росії така премія більше не присуджується. Натомість відродили її ми, аби вшанувати наших талановитих митців, котрі продовжують славні традиції Іллі Юхимовича в образотворчому мистецтві. Після двадцятирічної перерви вона вручається втретє, – зазначив заступник голови Харківської облдержадміністрації Ігор Шурма.

Премія імені Іллі Рєпіна вручається у трьох номінаціях: живопис і графіка, скульптура і декоративно-прикладне та монументальне мистецтво. Журі, очолюване головою Харківської обласної організації НСХУ, народним художником України, лауреатом Національної премії імені Тараса Шевченка Віктором Ковтуном, цього року визначило кращих поміж кількох сотень претендентів.

Василь Братанюк (м. Санкт-Петербург, Росія) на етюдах

У номінації «Живопис і графіка» лауреатом премії стала графік, живописець, заслужений діяч мистецтв України, доцент Харківської державної академії дизайну та мистецтв Віра Чурсіна. Вона – улюблений педагог багатьох поколінь студентів. Займається акварельним живописом. Її роботи віртуозні за виконанням, легкі, прозорі, наповнені життєствердною силою, пробуджують найкращі душевні якості, любов до навколишнього світу.

У номінації «Скульптура» – Людмила Бетліємська (м. Харків). Працює в станковій, садово-парковій і декоративній скульптурі в анімалістичному жанрі. Звертається до дрібної пластики і медальєрного мистецтва. Прекрасно

володіє технікою обробки каменю, дерева та бронзи. Людмила Василівна має неабияку фантазію, відчуває стилістичний матеріал. Роботи Людмили Бетліємської зберігаються в музеях і приватних колекціях України, Росії, Польщі, Греції, Німеччини, Англії, США.

Дмитро Курсін (м. Харків) став переможцем у номінації «Декоративно-прикладне і монументальне мистецтво». Дмитро Миколайович працює як художник-станковист, займається вітражами, мозаїкою та розписом інтер'єрів. З 2000 року оформив чимало відомих об'єктів. А вітражі храму Озерянської Богородиці Покровського монастиря є дійсно визначним явищем сучасного мистецтва на Слобожанщині.

У залах Харківського художнього музею в ці дні відкрилася виставка робіт лауреатів премії імені Іллі Рєпіна минулих років під назвою «Краса в житті, гармонія у серці». Представлено понад 60 левкасів, графічних і живописних робіт Ольги Єрофієвої та Ігоря Моргунова. Ауру своїх скульптур запропонував відвідувачам пізнати азербайджанець Катіб Мамедов. А художник Сергій Кондрашов з Луганська подав на

суд шанувальників малярства свій яскравий і самобутній живопис.

– Нам би хотілося, щоб премія імені Іллі Рєпіна, заснована Харківською облдержадміністрацією та облрадою, все-таки змінила статус і стала невдовзі державною. Ім'я великого художника заслуговує того, аби лауреатами такої премії були кращі митці не тільки регіону, а й держави, – сказав директор департаменту культури і туризму Харківської облдержадміністрації Дмитро Кузнецов.

Володимир СУБОТА,
власкор «Культури і життя»
Харківська область
Фото автора
та **В'ячеслава ІЛЬЧАКОВА**

Народний художник Чуваської Республіки (м. Чебоксари, Росія) Василь Загредінов на етюдах

Браїлівський мрійник

Вже багато років у місті Браїлові, що на Вінниччині, у меморіальній частині палацу-садиби фон Мекків діє Державний музей Петра Чайковського та Надії фон Мекк, що налічує понад 2000 експонатів, увічнюючи пам'ять про зв'язок із подільським краєм видатного російського композитора.

Чимало фахових, творчих людей доклали зусилля для створення цього музею. Та біля джерел його стояв ентузіаст, уродженець Браїлова, а нині москвич Петро Артемович Пляцек.

Захоплення Чайковським і мрія створити у рідному місті музей композитора розпочалися далекою 1941 року, коли він, 15-літній інвалід по слуху, побачив фільм «Серед шумного бала», який розповідав про видатного композитора, його багаторічну заочну дружбу з господинею Браїлівського маєтку, палкою шанувальницею митця та меценаткою, вдовою залізного магната Надією Філаретівною фон Мекк, про візити до Браїлова і місяці плідної роботи. «В Браїлово хочу віддатися любові моєї к природі. Нет места во всем мире, которое давало бы мне так много пространства для творчества», – писав Петро Ілліч. У Браїлові він був три рази, тут з'явилася опера «Орлеанська діва», кілька романсів, Перша оркестрова сюїта, скрипкові п'єси «Спогади про дороге місце».

Петро Артемович Пляцек

Петро Артемович – подолянин, який з 1954 року проживає у Москві. Будував швейну фабрику «Радуга», на якій залишився працювати до виходу на пенсію. Весь свій вільний час фанатично займався омріяною справою – збирав матеріали для майбутнього музею, регулярно обходив московські букиністичні магазини, скуповуючи все, що мало хоч яке відношення до життя і творчості геніального композитора. Знайдене реставрував, педантично систематизував і пакував у картонні коробки, яких назбиралося 35 штук загальною вагою близько 700 кг – ними від полу до стелі заповнена кімната Петра Пляцка площею 15 кв. м.

А все починалося 1954 року, коли в бібліотеці селища

Браїлова за ініціативою Петра Артемовича Пляцка і вчителя ПТУ Миколи Петровича Савинова був створений куточок Чайковського. Туди позносили все, що змогли знайти в самому містечку й навколишніх селах однодумці та родичі ентузіаста. Першою хранителькою цього зібрання стала бібліотекар Євгенія Нарусевич. Оформлення полицок і підписи до експонатів (а їх уже на той час було майже 1000) зробив Петро Артемович. У 1955 році він відвідав Музей Петра Чайковського в Клину, який був відкритий ще 1894 року. Петро Адамович познайомився з його директором Юрієм Львовичем Давидовим (сином сестри Чайковського Олександри, яка жила у Кам'янці Черкаської області) та його доньками – науковими працівниками

цього ж музею Ксенією та Іриною. Вони консулювали подолянина як оформлювати стенди майбутнього музею в Браїлові, передали деякі матеріали та експонати з сімейного архіву.

У 1979 році в меморіальній частині палацу фон Мекків відкрили музей Петра Чайковського на громадських засадах при Браїлівському ПТУ № 6. Естафету в подальшому розвитку музею від Євгенії Нарусевич прийняла молода вчителька історії, художник-аматор, ініціативна і наполеглива Броніслава Миколаївна Коваль. Вона зміцнила зв'язки з Музеєм Чайковського в Клину, налагодила творчі контакти з меморіальним музеєм у місті Воткінську (Мордовія), де народився композитор, та музичною школою імені Чайковського міста Кам'янки Черкаської області, започаткувала листування з Московською консерваторією імені Петра Чайковського, де композитор викладав з 1866 до 1877 року. Частими гостями в Браїлові були студенти Київської консерваторії, яка теж носить ім'я видатного російського композитора. Дослідницькою і пошуковою роботою протягом десяти років займаються й діти Броніслави Миколаївни, до слова, інженери за фахом. Тож зусиллями сім'ї Ковалів експозиція поповнилася ще 200 експонатами.

Дуже багато для музею зробив уже згаданий Микола Петрович Савинов. Завдяки його енциклопедичним знанням, наполегливості, зв'язкам з науковцями Вінницького обласного краєзнавчого музею Браїлівський музей у 1991 році отримав статус державного. Наприкінці 1991-го посаду директора зайняла фахівець музейної справи Тамара Іванівна Алексеева. Вона встановила тісні зв'язки з нащадками Надії Філаретівни фон Мекк, яких доля розкидала по всьому світу. Її наполеглива і послідовна 17-річна праця увінчалася створенням на базі Браїлівського музею єдиного в світі музею Петра Чайковського і Надії фон Мекк з понад 2000 експонатів. Згідно з рішенням Вінницької обласної ради музей був визнаний переможцем конкурсу 2007 року «Сім чудес Вінниччини».

Нині музей успішно функціонує під керівництвом молодого фахівця Андрія Леонідовича Клекоти, якому разом зі співробітниками довелося навіть відбити рейдерську атаку на музей у 2009 році. Залишається сподіватися, що його експозиція поповниться і численними матеріалами, що зберігаються у Москві в помешканні 87-літнього браїлівського мрійника – він заповідав передати їх на батьківщину.

Юрій ХМЕЛЬОВИЙ

Плекання українських традицій

Учасники гастрольного турне «Спадщина»

Наприкінці липня у Львові в приміщенні театру імені Марії Заньковецької відбувся концерт українських колективів із Канади (м. Саскатун). Це були відомий у світі Ансамбль народного танцю «Павличенко» (художній керівник – Сергій Корольук) та хор «Ластівка» (художній керівник – Лаврентій Клопушак) з оркестровою групою. До програми концерту входили переважно українські народні пісні, більшість із яких було інсценізовано. Велике зацікавлення в публіці викликали

і суто хореографічні композиції, такі як «Аркан», «А Іа Козаки», «Голубка». А «Закарпатську сюїту» танцюристи присвятили пам'яті засновника колективу – пані Люсі Павличенко (1933–2012) з її оригінальною хореографією та вступним словом у звукозапису. Окрім народних прозвучали також авторські пісні: «Зачарована Десна» Ігоря Шамо, «Степом, степом» Анатолія Пашкевича, «Наливаймо, браття» Віктора Лісовола. Із значним ентузіазмом слухачі сприйняли пісню з репертуару відомої львівської

вокальної групи «Пікардійська терція» «Старенький трамвай».

З особливим піднесенням, емоційним піднесенням глядацький зал відреагував на урочисту фінальну хореографічну композицію з окремими танцювальними епізодами тих народів, які живуть у Канаді, – індіанців, шотландців, ірландців, німців, іспанців, філіппінців, французів, українців. А завершилася ця сцена запальним українським гопаком і виконанням усіма учасниками концерту гімнів Канади й України.

Гастрольне турне Україною «Спадщина» (Київ, Запоріжжя, Вінниця, Чернівці, Львів) згадані колективи присвятили 200-літтю від дня народження Тараса Шевченка, 125-літтю поселення українців у Канаді, а також пам'яті фундатора ансамблю Люсі Павличенко. Вже понад 40 років (з 1967-го) ці колективи несуть українське мистецтво у світ. Їхні виступи чарують людей іскристою радістю, оптимізмом і професіоналізмом у країнах Карибського басейну, Бразилії, США і, звичайно ж, у багатьох містах Канади та України.

Оксана ЗАХАРЧУК

Майстри та підмайстри

У Києві стартував фестиваль-майстерня диригентсько-музичного мистецтва U ARTIST MUSIC FESTIVAL, який влаштували спільно українсько-американська агенція U Artist Music, Дім освіти та культури «Майстер Клас» і Національна філармонія України.

Акція поєднує концерти симфонічної музики, символічно названі «Майстри та підмайстри», і двотижневий інтенсивний навчальний курс з оркестрового диригування. У майстернях, що проходять на базі Дому освіти та культури «Майстер клас», беруть участь 15 музикантів з Австрії, Бразилії, Іспанії, Італії, Канади, Південної Кореї, Сполучених Штатів Америки, Фінляндії та України (зокрема троє львів'ян). Диригентські курси – це можливість для молодих диригентів кардинально поліпшити свої навички та нагода проконсулюватися і поспілкуватися в неконкурентній, дружній атмосфері з відомими фахівцями.

Воркшопи ведуть знані професори диригування університетів США – американець Дональд Шлейхер (Вища музична школа Іллінойського університету) та бельгієць Рональд Золлман (Вища музична школа Університету Карнегі-Меллон, м. Пітсбург, США). Під час семінарів, обговорень,

репетицій вони опрацюватимуть із учасниками майстерень наперед обрані хрестоматійні твори Вольфганга Амадея Моцарта (Симфонія № 40 соль мінор та увертюра до опери «Чарівна флейта»), Людвіга ван Бетховена (Симфонія № 6 «Пасторальна» та увертюра «Коріолан»), Ігоря Стравінського (сюїта з балету «Польчинелла»), Аарона Копленда (сюїта з балету «Весна в Аппалачах» в авторській редакції для 13-ти інструментів) і Семюела Барбера (Адажіо для струнних), які потім прозвучать у виконанні Київського фестивального оркестру під орудою молодих диригентів у концертах, що пройдуть 17 та 24 серпня у приміщенні Дому освіти та культури «Майстер клас». А самі майстри виступлять 15 та 22 серпня у столичній філармонії разом з Національним симфонічним оркестром України і запропонують увазі слухачів твори Антоніна Дворжака, Йоганнеса Брамса, Габрієля Форе, Аарона Копленда та Леонарда Бернштейна.

Юлія ПАЛЬЦЕВИЧ

Фестиваль «Соседний мир»

Наприкінці липня у місті Судак – на Південному березі Криму – пройшов VI Міжнародний фестиваль «Соседний мир» – фестиваль музики й актуального мистецтва. Тривав він три дні і три ночі, там побували 17 тисяч «сусідів» і виступили більш ніж 40 гуртів з України, Росії та Білорусі.

Фестиваль «Соседний мир» проводиться щоліта в Криму. Спочатку захід проходив у Керчі, з 2013 року – в Судаку. «Соседний мир» – це море музики і фантастичні арт-об'єкти, концептуальні фотовиставки та нічні кінопокази, палкі літературні читання й театральні перфоманси, унікальний ярмарок «хенд-мейд» та акустичні ночі, екстремальний спорт, майстер-класи та вогняне шоу.

Територія, на якій проводився захід, має свою інфраструктуру: кілька сцен, кафе, наметові містечка тощо.

У рамках музичної події відбуваються виступи найяскравіших колективів з країн СНД. На Фестивалі представляються майже всі стилі та напрямки живої музики (рок, брит-поп, панк, ска, альтернатива та ін.), а також інші прогресивні напрями сучасної музики. Але варто подивитись на «Соседний мир» («СМ») крізь призму сучасної української культури. Цей фестиваль – місце не лише для шанувальників важкої музики, тому що стильове різнобарв'я виконавців щороку розширюється, все рідше можна почути з головної сцени панк або альтернативу. Проте неможливо не погодитись, що «СМ» – це музична подія з великої літери.

Щоправда, спочатку на карті, розміщеній на офіційному сайті, було зазначено, що наметове містечко розташовується на узбережжі Чорного моря, поруч з ним паркування та територія фестивалю з інфраструктурою, сценами, кафе та прес-центром. Але за кілька днів все змінилось: на сайті з'явився вже новий план, на якому пляжу поруч з наметами не було.

Різноманітні видання, небайдужі до культури, рясніють відгуками: від найпозитивніших похвал до обуреної критики з приводу ненайкращої організації, несприятливих погодних умов і низки всього іншого, що псувало настрої скептикам.

На фестивалі було організовано три різномасштабні сцени – «Жара», «Сонце» і «Місяць», що працювали по черзі або одночасно.

Фест порадував тим, що дав можливість виступити на головному майданчику молодим українським виконавцям. Три гурти – «Ласковые усы», «Бе Бе Бэнд», «СТО "Кривоструй"» – стали переможцями проведених заздалегідь відбіркових турів, отримавши нагоду презентувати свою творчість на великій сцені «Жара». На молоді й недосвідчені плечі музикантів, які грають одними з перших, завжди лягає важке завдання – невідомими для більшості піснями зацікавити публіку, «розігріти» натовп. У наших команд це вийшло на «ура!»

Після виступу колективів-початківців настає час

Емоціям не має меж

сетів досвідчених та знаних музикантів. Українські гурти цього року вкотре представили вітчизняну музику якісною, конкурентоздатною. Програма другого дня «СМ-2013» майже повністю складалася з виконавців-земляків: «Антигіла», «SunSay», «Сергей Бабкин», «Бумбокс» і легендарні «Воллі Відоплясова».

Другий день фестивалю підмочило сильною зливою, що пройшла в першій половині дня і перетворила наметове містечко та прес-центр у локальну Венецію, знеструмила найменшу

сцену фестивалю «Місяць», а також змусила організаторів затримати початок концертів на дві години. Проте гостей і учасників це не тільки не засмутило, але й додало деякого запалу: спонтанно була встановлена імпровізована арена для боїв у багнюці, в яких брали участь як хлопці, так і дівчата!

На третій день українську сцену представляв кумир молоді Юрій Капкан зі своїм гуртом «Валентин Стрикало». Піднімала бойовий дух гучна Loupa, а кульмінацією став виступ найбільш очікуваного

колективу «Ляпіс Трубецькой», який буквально поєднав усіх присутніх у спільному емоційному пориві.

Також у перервах гостей розважала і дивувала група «фаєрщиків». Вогняне шоу супроводжувалося музикою і викликало не менше емоцій, ніж виступи музикантів.

У зв'язку зі знеструмленням, основні концерти тривали акустичними сетами від різних колективів у поєднанні з фаєршоу. До глибокої ночі на сцені «Місяць» звучала гарна музика, але її змогли почути лише кілька десятків найстійкіших прихильників.

Також до програми фестивалю увійшли: показ авторських фільмів і мультфільмів на великому екрані просто неба, демонстрація робіт художників і фотографів, drum show (барабанне шоу), конкурси, дискотеки (виступи DJ), бармен-шоу, феєрверки. А для найменших «сусідів» працювало дитяче містечко – «Мир для дітей», де кожна дитина могла продемонструвати свої спортивні здібності, взяти участь у майстер-класах, подивитися вистави, а також покататися на надувній гірці і пограти у великий м'який конструктор.

Організатори та виконавці на брифінгах визнали деякі «провали» в організації, такі як відсутність заявленого доступу до інтернету через Wi-Fi, технічні негаразди, значною мірою пов'язані зі свавіллям стихії. Вони також повідомили, що відтепер стадіон Судака стане традиційним місцем проведення фестивалю.

У цілому, попри певні труднощі, фестиваль вдавсь. До завершення всіх концертів і шоу присутні змогли повною мірою відчувати себе «сусідами»! І що найважливіше, була досягнута головна мета події – показати, що «Соседний Мир» – це світ, багатий цікавими, талановитими, творчими і просто хорошими людьми.

Роман СИНЕЛЬНИКОВ

На сцені «Ляпіс Трубецькой»

Майстер-клас з гончарства

Лелека – душа художника

У Національному музеї літератури України відкрилася персональна виставка «Брате мій, лелеко...» лауреата премії імені Василя Стуса Любові Міненко.

Захід приурочений до Дня Незалежності України та відбувається в рамках року Василя Стуса в музеї.

Працівники музею звертають увагу: полотна художниці впізнавані завдяки неповторному авторському почерку – за допомогою плавних вигинів безперервної лінії, яка грає веселою кольорів та відтінків, створюються дивовижно виразні, часом незвичайні художні образи. Модерна мова живопису по-новому відкриває Україну, адже ці ро-

Любов Міненко

Ірина і Дмитро Головачі

Художниця народилася в Каневі, і побачене дитячими очима, наприклад, динамічні обриси пагорбів, глибоко увійшло до її душі, а згодом вплинуло на майстерність, – каже відомий мистецтвознавець Ганна Снітко. – В її картинах мало чоловіків. Наскрізна тема – жіноча. Тема страждань, болю, праці, материнства жінки видозмінюється так, як і її палітра.

Енергія самої художниці висвітлюється через неї, фарби накладені густим шаром і при цьому світаються. Але якщо палітра 90-х років, навіть початку 2000-х земна – зелені, охристі кольори, як у роботі «Мамай», коричневі, – це кольори землі, буття, життя, то в останній період – 2012–2013 роки – палітра змінюється за рахунок більшого звучання синього кольору, блакитного та ультрамаринового. Мабуть, це прагнення узагальнити світ і піднятися над буденністю до вищої духовності.

Своїми враженнями від огляду виставки поділився і заслужений художник України Леонід Гопанчук:

«„Брате мій, лелеко...“ Коли я говоритиму „лелека“, читайте – „душа художника“, бо однією із асоціацій, яка виникає, є ніби кольорова вібрація повітря від танцю рухів лелеки. Я бачив: ось душа художника десь снопом рвонула вгору, і ось лелека, можливо, вернувся з вірю, побачив рідну домівку, і його танець створив отаку гру ліній. А от сів лелека в гніздо, душа художника заспокоїлася, і з'явилися храми, спокій, певна статика.

Рух душі художника, оцього „лелеки“, створює неймовірно цікавий експресивний символізм, такий наш слов'янський, своєрідний».

Художниця народжена і виPLEкана на каневській землі, тому в експозиції бачимо серію робіт, присвячену рідному місту.

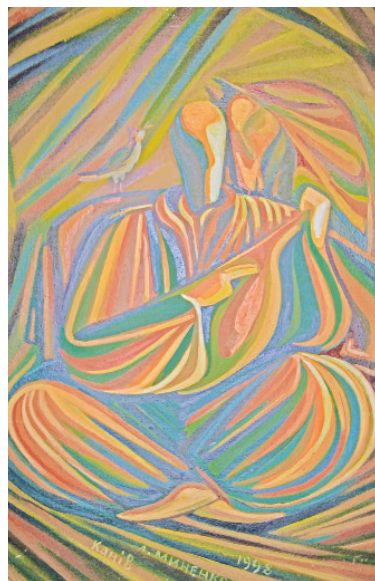
Майстриня створила цикл ілюстрацій до творчості Тараса Шевченка, якого вона прочитала по-своєму, а улюблена нею від дитинства Леся Українка представлена через художні образи до «Лісової пісні», які знаходимо, наприклад, у роботах «Щось там у хаті...» та «Потерчата».

«Кожна картина – це глибокі переживання, це порив різних почуттів, сильних злетів та

падінь, – розповіла Любов Міненко. – Хочеться також дати людині зрозуміти, що оточення світу таке багате. Здавалося б, ніхто не звернув би увагу на ті цікаві ставочки (робота «Дунаець» – Авт.), а ти вже бачиш там картину, цілий світ».

Тим, хто побував на відкритті, пощастило познайомитися із творчістю Любові Міненко під музичний супровід у виконанні дуету «Благодать натхнення» у складі лауреатів всеукраїнських, міжнародних музичних конкурсів Ірини та Дмитра Головачів. Водночас, якщо Ви, шановний читачу, будете розглядати твори цієї самотньої мисткині у повній тиші, то неодмінно відчуєте музичність ліній її робіт, яку помітила Ганна Снітко. «Кольори у неї звучать точно як скрипка», – зауважила художник і поет Валентина Давиденко. Тож поспішайте, виставка триватиме до 28 серпня.

Світлана СОКОЛОВА
Фото авторки

«Мамай». 1998

Біля картини «Дунаець» (2013)

боти – не розкішно декорована етнографія краю, а сама сутність душі України, у дивовижну подорож до якої вона запрошує.

«Візьмемо роботу „Бандурист“. Безперервна лінія творить особливий світ: бандурист співає, у нього відкрилася душа, він доносить до нас болі, а можливо, і радості. Подивіться – лініями закручено так, що ми бачимо шаровари, вишиванку, шатро, простір, безкраї простори нашої землі. І такою світлою є кольорова гама! Іде якась медитативне осмислення нашої історії».

«Потерчата»
(Леся Українка «Лісова пісня»). 2011

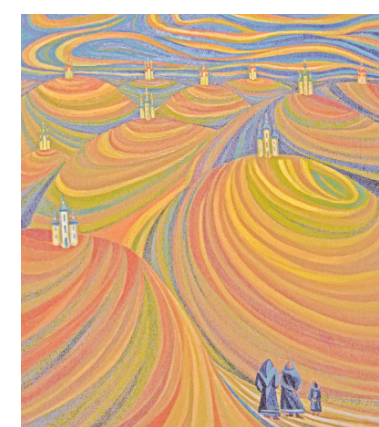
«Світлячки» (ілюстрація до «Лісової пісні»
Лесі Українки). 2013

На відкритті виставки

«Берегиня». 2012

«Трійця». 1994

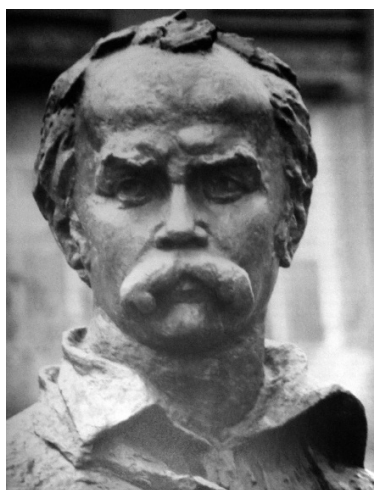
Твір скульптури – то послання в майбутнє...

«Скульптура – це епохальний літопис, кожна сторінка якого – втілення у бронзі, граніті, мarmorі усього передового, найціннішого. Твір скульптури – то послання в майбутнє, щоб допомогти нащадкам краще зрозуміти нас, розповісти про наше життя, боротьбу».

Олександр Ковальов

Літопис має важливі складові, такі як доленосні події, факти, урочистості, знакові особистості тощо... Особливо це стосується творчих людей, які своїми надбаннями внесли вагому сторінку в життєву скарбницю людства. Їхні роботи володіють могутнім впливом на почуття людини, формують культуру, естетичні погляди, пробуджують патріотичні риси, розширюють кругозір.

Спонукав мене до роздумів на цю тему нарис заслуженого діяча мистецтв, мистецтвознавця Дмитра Григоровича Янка. Розглядаючи його раритетне дослідження «Скульптор Ковальов», випущене видавництвом «Комп'ютерно-видавничий інформаційний центр», я відчула подих історії. На сторінках соціального видання розгортається

правдива сповідь про фахівця, який сприяв розвитку українського образотворчого мистецтва. Через скульптурні твори О. Ковальова ми можемо простежити вагомий події, які відіграли особливу роль у формуванні українського суспільства. Творчий здобуток скульптора став народним надбанням, красою Києва та багатьох міст України.

Олександр Олександрович Ковальов (1915–1991) – народний художник СРСР, лауреат Державної премії СРСР і Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка, щедрий добродійник Українського фонду культури, по праву відноситься до яскравих українських митців ХХ століття. Так сталося, що на очах Дмитра Григоровича пройшов увесь життєвий та творчий шлях Олександра Ковальова. У своїй книзі автор

розкриває досягнення митця через призму важливих подій українського суспільства. Відомо, що сутність кожного художника розкривається в його творчості, так, обираючи теми й героїв своїх робіт, митець завжди виходить зі своєї громадянської та світоглядної позиції, шукаючи власний естетичний ідеал, визначену мету. Діапазон Ковальова-скульптора досить широкий, це й портретна галерея діячів української культури та мистецтва, монументальна пластика, меморіальні комплекси, дрібна пластика. Він застосовував різні матеріали – мarmor, бронзу і в кожному творі домагався досконалості форми, глибокого розкриття внутрішнього стану свого героя, теми. Талановиті самобутні роботи О. Ковальова прикрашають не тільки столицю України. Мешканці Білої Церкви та міста Кременець на Тернопільщині мають пам'ятник Т. Шевченку, в селі Гоголеві на Полтавщині встановлений пам'ятник М. Гоголю, в Одесі – пам'ятник В. Філатову.

Олександр Ковальов зазнав і голод, злидні й усі лиха, пов'язані з важкими роками Першої світової та громадянської воєн. Він виріс без батька, родина перебивалася на мізерних заробітках матері, яка заробляла на життя прачкою. З дитинства довелося працювати Олександрові на заготовках лісу, жити і в дитячому будинку. Свій біль безбаченка він проніс через усе життя, але серце не зачерствіло, він завжди прагнув допомогти нужденному.

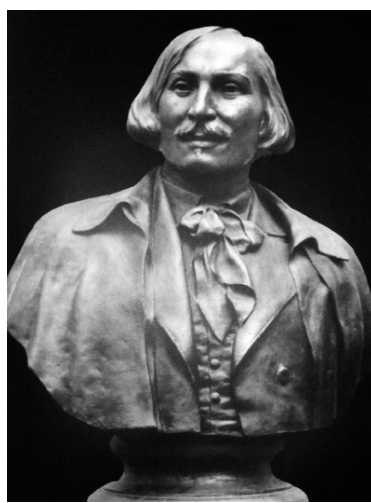
За активну громадську роботу в дитячому будинку О. Ковальов потрапив до Одеського дитячого санаторію, де й примітили талант юного скульптора. Потім він отримав фахову освіту в Київському державному художньому інституті.

Дмитро Григорович згадує фотоархів Ковальова, який красномовно розкриває роки плідного студентства майбутнього скульптора. Особливу увагу він звертає на тематичні рельєфи, через які образотворчі здібності митця розкрилися у всій повноті. Ковальов багато працював з

натури, чимало робіт присвятив робітникам-стахановцям. Водночас він мав цікаве товариство і серед творчої української еліти.

Першою значною роботою в мarmorі був бюст Л. Ревуцького. Виконаний у м'якій пластичній манері, він вдало підкреслював інтелігентність та натхнення композитора. Але шлях до «цілковитої завершеності» (так писала газета «Правда України» від 10 червня 1946 року) був нелегким. Пристрасна любов Ковальова до музики обумовлює його портретну галерею композиторів: М. Глінка, П. Чайковський, М. Леонтович, М. Лисенко, П. Коцицький. Слід підкреслити, з якою майстерністю він виліплював руки своїх моделей. Саме через руки скульптор вмів передавати певний душевний стан, розкривати психологічну характеристику свого героя.

З особливим натхненням Ковальов працював над портретом М. Рильського, відчув його внутрішній стан мандрівника і мрійника. Скульптор, всупереч звинуваченням партійної номенклатури поета в націоналізмі, відверто показав горду, незалежну людину, сповнену внутрішньої енергії.

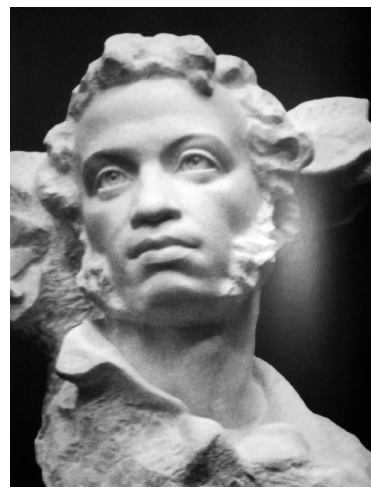

Характерними були й жіночі образи. Особливо це стосується Героїні Соціалістичної Праці ланкової Олени Хобти, скульптурний портрет якої став широко відомим далеко за межами нашої держави. В газеті «Радянська культура» Максим Рильський писав про «велике досягнення майстра», який

зумів розкрити внутрішню красу жінки-трудівниці.

У серії надгробних пам'ятників, присвячених заслуженому лікарю О. Гордєєвій та народній артистці СРСР Л. Чернишовій, підкріє внутрішня краса, романтичність та шляхетність героїнь.

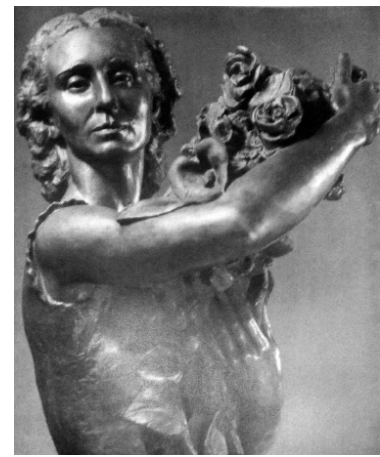
Знаковий 1950-й рік був відзначений 75-річчям від дня народження хірурга В. Філатова. Вперше цей портрет був експонований на Всесоюзній виставці у Москві у 1952 році. Про цю скульптуру народний художник М. Томський сказав, що це «Твір номер один виставки». Дійсно, стверджує Дмитро Григорович, образ Філатова, створений Ковальовим, – велике досягнення в образотворчому мистецтві. Він експонувався на численних виставках у Варшаві, Кракові, Парижі, Лондоні та інших містах. Також серед найкращих робіт Ковальова слід відзначити скульптурні портрети М. Гоголя, композитора П. Коцицького, співака Б. Гмирі.

Меморіальні дошки, які вивісив Ковальов, вирізняються оригінальністю архітектурно-пластичного вирішення. До 100-річчя від дня народження Кобзаря Ковальов створив його бронзовий барельєф для фасаду головного корпусу Київського державного університету ім. Т. Шевченка. У творчому активі Ковальова є пам'ятники на могилах відомих вчених А. Лазаренка, Д. Чеботарьова, В. Боровика в м. Одесі, В. Гусєвої-Скаби на Байковому кладовищі у Києві, дипломата А. Войни, співачки Л. Руденко в Москві.

Є за що дякувати Олександрові Ковальову й великим містам України, таким як Київ, Одеса, Тульчин, Біла Церква, Кременець, Ніжин, Сімферополь, Севастополь. Важко уявити столицю України без пам'ятника О. Пушкіну та М. Лисенку. Вони стали мистецькою окрасою міста і улюбленим місцем творчих акцій, відпочинку мешканців та гостей Києва. Монумент поету став своєрідним документом епохи, в якому втілене сучасне сприйняття пушкінського

генія. Майже вісім років працював скульптор над його образом. Навпаки, пам'ятник Лисенку Ковальов створив майже за

один рік невтомної самовідданої праці.

Залишив вагомий слід Ковальов і як педагог, якого добре пам'ятають у Республіканській художній школі ім. Т. Шевченка. Він намагався всіма засобами виховувати в учнів почуття прекрасного, уміння мислити образами, сприймати навколишній світ очима творця. Він любив свою справу і вдало передавав своє захоплення скульптурою іншим.

Згадуючи про життя і творчість ушавленого скульптора, ми відчуваємо слухність слів Лесі Українки: «З рук смерті люди дістають безсмертя». Відповіддю на цю істину стали спогади друзів по мистецтву, які розмістив у книзі Д. Янко.

Цілу главу він присвятив друкованим виданням, у яких розкривається роль та значення Ковальова у розвитку українського мистецтва. Про нього писали Т. Яблонська, А. Широков, В. Успенський, В. Касіян, М. Рильський, Б. Бабій, Н. Янко, О. Кобець та багато інших видатних творчих особистостей.

Дмитро Янко та Олександр Ковальов товаришували протягом багатьох років. Їх поєднувало шире людське бажання допомагати один одному в щоденних справах та у вирішенні життєвих проблем. Різцем і словом Ковальов боровся за справжнє, високе мистецтво, відстоював чистоту і красу творчих здобутків. «Він віддав всього себе мистецтву, яке було для нього святиною. І відійшов у інший світ, щоб своїм мистецтвом служити людям вічно», – так написав Дмитро Григорович у своїй книзі. Так промовляють і твори визначного українського скульптора, який любив життя, людей і свою державу.

Валентина ЄФРЕМОВА
мистецтвознавець,
заслужений працівник
культури України,
член правління УФК
фото з книги

НОВИНИ

Магічне число 5!

15 серпня п'ятиріччя відсвяткував Херсонський центр імені Всеволода Мейерхольда. Ім'я визначного російського театрального режисера-реформатора не випадково опинилося в назві центру, адже саме Херсон став відправною точкою перетворення актора студії Костянтина Станіславського на режисера, який згодом запропонує кардинально протилежну систему театру і функціонування актора на сцені. Саме в Херсоні у 1902–1903 роках Всеволод Мейерхольд створив свої перші вистави.

П'ять років для Центру імені Всеволода Мейерхольда це, зокрема, й становлення документального театру в Україні, запровадження практичного використання техніки вербатім (у перекладі – дослівно), коли драматичні твори базуються на інтерв'ю, взятих у звичайних людей. Від початку свого виникнення центр також організував театральний фестиваль «Лютий / Февраль», який цього року у лютому було також проведено вже в'яте. За ці роки створено 15 вистав, які або ж самі організатори центру взяли участь у 18 фестивалях.

За цей період загалом у співавторстві, копродукції або ж безпосередньо закладом було реалізовано 23 театральних проекти. Серед них – «Тиждень актуальної п'єси» (Київ) та міжнародний фестиваль «Документ».

У Херсоні біля меморіальної дошки Всеволоду Мейерхольду, встановленої торік організаторами Центру імені Мейерхольда на будинку Скарлатті (вул. Горького, 32), відбулася святкова зустріч «Молодість і старість» учасників, гостей та всіх-всіх-всіх. А в клубі «Его» представлено саму вербатім-виставу «Молодість і старість», з показу якої 15 серпня 2008 року власне вся історія і почалася. Цей спектакль було створено на основі інтерв'ю з мешканцями Херсона – молодь розповідала, що вона думає про старість, а люди старшого віку згадували свої молоді роки.

Принагідно нагадаємо, що до 1 вересня триває прийом сучасних драматичних творів на конкурс Четвертого драматургічного фестивалю «Тиждень актуальної п'єси». Тексти можна надсилати в електронному вигляді на адресу urkainplay@gmail.com. Найкращі з них будуть публічно зачитані на сценах столичних театрів-партнерів фестивалю.

Фото надане Херсонським центром імені Всеволода Мейерхольда

ГОГОЛЬFEST-2013: від Даху до арт-кластера

Шостий міжнародний фестиваль сучасного мистецтва «ГОГОЛЬFEST» таки відбудеться, як і планувалося, у вересні на території «Експериментально-механічного заводу» (станція метро Видубичі), де він проходить і торік.

Величезний атмосферний постіндустріальний простір покинутого заводу, величезні приміщення цехів на тиждень заживуть надзвичайно насиченим мистецьким життям, яке твориться тими, хто не чекає ані якогось особливого дозволу згори, ані погоди з моря. Інформація про проведення фестивалю з'явилася одночасно із заявою ідеолога і президента фесту Влада Троїцького про вимушене закриття свого театру і центру сучасного мистецтва «ДАХ», що існує в Києві з 1994 року. Своє рішення Влад Троїцький пояснює тим, що не має грошей для регулярної виплати зарплати акторам, однак і в майбутньому вони продовжуватимуть спільне створення різних мистецьких проектів, головним чином – за кордоном, звідки постійно надходять запрошення. Кілька актрис «ДАХу» нині відомі як учасниці фрік-кабаре гурту «DakhDaughters» («Доньки Даху»).

Водночас свої основні зусилля Троїцький збирається спрямувати на організацію і запуск арт-кластера на заводі, що в ньому проходитиме і «ГОГОЛЬFEST». Нині завдання театрального режисера і бізнесмена в минулому полягає в тому, аби арт-кластер почав працювати протягом усього року. Ця територія розрахована на творчу працю і реалізацію молодих митців не лише з театральної сфери. І брак саме якогось спільного простору, взагалі простору творення в Києві особливо відчувається останнім часом.

Як зауважують організатори, з дня свого заснування «ГОГОЛЬFEST» – це щирий порив людей, які роблять його безкорисно. Без мрії немає віри, без віри немає життя, тому життя фестивалю завжди було побудоване на потребі людей у просторі для

втілення своїх мрій. П'ять років «ГОГОЛЬFEST» дарує цей простір, а зараз, вичерпавши всі можливості, запрошує небайдужих стати відповідальними за процес його створення та внести свою цеглинку у побудову фестивалю. Побудувати свій світ сьогодні ми зможемо тільки разом, вкладаючи у це мрії, працю, час і кошти.

Цьогоріч оргкомітет «ГОГОЛЬFESTу» вирішив долучити відвідувачів до створення вільного простору фестивалю, незалежного від впливу та цензури. Вперше вхід на територію тільки на відкриття та у вихідні буде символічно платним (50 і 20 гривень відповідно), таким чином кожен матиме можливість зробити власний внесок у проведення та розвиток фестивалю.

«Попри те, що у нас відсутні фінансові ресурси, ми готові творити і віримо, що «ГОГОЛЬFEST» потрібен людям, – зазначив Влад Троїцький. – Тому пропонуємо відвідувачам зробити шостий фестиваль своїми силами. Всі зібрані кошти від продажу

квитків будуть вкладені у проведення «ГОГОЛЬFESTу».

Наразі участь підтвердили учасники з понад 20 країн світу. Проте прийом заявок триває до 29 серпня.

Окрім уже традиційних театральної, музичної, візуальної та кіно-програм, цього року будуть започатковані і нові. Це, зокрема, Майстерні (MakeLAB) – принципово новий вид діяльності, ключовими проектами якого стануть мобільна друкарня «Niice» та 3D лабораторія, в якій відвідувачі «ГОГОЛЬFESTу» створюватимуть предмети власноруч. Ек-програма продовжить проект «Зелений Гоголь» і акцентуватиме увагу на еко-арт-проектах, знайомитиме із системним підходом до розвитку екологічної культури та мислення і включатиме спортивну програму, озеленення та велобум.

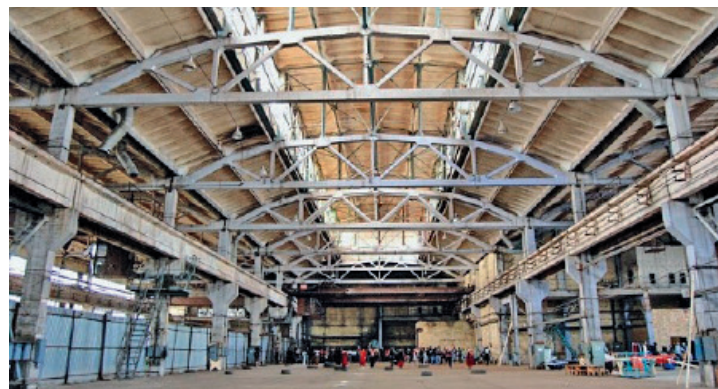
Дитяча програма «ГОГОЛЬFESTу» буде представлена широким спектром освітніх та розвиваючих ігор, в яких малюки матимуть змогу випробувати себе в якості акторів, режисерів, художників, дизайнерів, мультиплікаторів. Танцювальна програма «ГОГОЛЬFESTу» Ка Те Т'уй – це майстер-класи та перформанси, для яких не потрібні переклади ні однією мовою світу, зокрема, майстер-класи та перформанс Валентина Цзи, одного з представників напряму Буто.

Окрім «традиційних», у рамках «ГОГОЛЬFESTу» театральної та музичної програм цього року професійні артисти цирку і режисери опануватимуть простір фесту в пошуках найкращої колаборації з іншими видами мистецтва – театром і музикою, танцем і співом, а результат представлять як перформанс у рамках фестивалю «CircFabrique».

Літературна програма «ГОГОЛЬFESTу» реалізує проект «Генезис», важливою складовою якого є літературно-мистецький перформанс, створений у співпраці з акторами театру «ДАХ». В освітній програмі буде представлено цикл майстер-класів і зустрічей із провідними міжнародними спеціалістами в різноманітних сферах інноваційної діяльності.

Наостанок лишається висловити побажання, аби територія Києва та й узагалі всієї України могла вмещувати, підтримувати, жити найрізноманітніші прояви мистецької реалізації. Хотілося б, щоб майбутній культурний центр-кластер справді став мультидисциплінарним майданчиком для молодих художників, дизайнерів, музикантів, письменників, усіх, хто цікавиться сучасною культурою – місцем зустрічі та комунікації творчих людей.

Сторінку підготувала
Надія СОКОЛЕНКО
Фото «ГОГОЛЬFESTу»

«Ми. Для нас. Про себе»

За цією формулою знімає нині свої фільми відомий кінорежисер, сценарист та актор Михайло Ілленко. Учасники творчої зустрічі з ним дізналися про цікаві моменти створення картин.

Заслужений діяч мистецтв України, лауреат Державної премії України імені Олександра Довженка розповів у Freud House, що в Києві, про передумови створення картин «Толока», яка ще знімається, та «ТойХтоПройшовКрізьВогонь», що вже вийшла на екрани. Ці фільми наполовину профінансовані державою.

Як з'ясувалося, історії обох фільмів розпочалися ще 1967 року минулого сторіччя. Юрій Ілленко знімав фільм «Вечір на Івана Купала», а його брат Михайло проходив на ньому неофіційну практику під час студентських канікул. Це було в районі села Бучак, цікавому місці на Дніпрі, де знімалося багато фільмів, бо воно «примагнічувало». Там були хати під соломою, не було електрики, бо село мали відсели-

Михайло Ілленко на зйомках «Толоки»

Люди піднімали глину з землі, набирали з річки воду, замішували кіз'яки, і вкривали це все соломкою або очеретом. Збиралася толока. Яка б то не була навала, війна, колективізація, потоплення штучними морями тощо, життя продо-

горіла чи руйнувалася. Саме вони виглядають імпульсом оптимізму, який перетворює цю трагедію («і Катрина додолу скотилась головонька») на безкінечну низку відроджень.

У 1967 році Михайло Ілленко почув історію, що лягла в основу фільму «ТойХтоПройшовКрізьВогонь». Тоді в Канаді була всевітня виставка ЕКСПО, де побувала радянська делегація. Відвідала вона й індіанське плем'я, вождь якого, почувши українську мову, звернувся до членів делегації. Герой Радянського Союзу, якого збили за лінією фронту, який побував у таборах, не міг сказати, що він Іван Даценко родом із села Чернечий Яр, бо це було небезпечно для рідних, які залишалися в Україні. Тож сказав, що він син переселенця, але припустився помилки, назвавши українське ім'я: Іван Даценко. В Україні знали, що його збили, були свідки – згоріло все, що впало на землю. Але чи врятувався льотчик, нікому не було відомо. Справжню історію прототип головного героя розповів Махмуду Есамбаєву.

Студія просто кипіла: треба знімати історію про цього вождя! Але в той час знімати фільм про Героя Радянського Союзу в пір'ях було абсурдом, та ще й підозрілим...

Режисер розповів також про зйомки першого кадру

фільму «ТойХтоПройшовКрізьВогонь» під час подорожі на яхті «Купава». Взяв із собою костюм головного героя, якого у фільмі грав Дмитро Лінартович, та апаратуру. Думав: «Антарктида виконає роль Аляски, куди поїхати не було можливості через брак коштів. Хоча б один кадр буде з айсбергами та океаном! Коли дійшли до Ріо-де-Жанейро, зрозуміли, що запізнилися в Антарктиду, бо сезон там закінчився в середині квітня.

Під час зустрічі з діаспорою запитав, де в Аргентині можна зняти пейзаж місячної поверхні. Нам підказали, що треба їхати в Кордильєри. Команда була знімальною групою, а я – дублером головного героя.

У такий спосіб ще ніколи не знімав кіно, але для мене це найдорожчий кадр з усіх, які я зняв».

«„Ми. Для нас. Про себе“, – за цією формулою, на жаль, не так багато знімається кіно, але її треба відроджувати, бо саме на неї відгукнулася глядацька зала. «ТойХтоПройшовКрізьВогонь» прорвав блокаду, яка існує. Несподівано для багатьох на фільм пішли. Звичайно, добре, якщо «Толока» матиме успіх на фестивалях, але в першу чергу це – звернення до глядача».

Світлана СОКОЛОВА

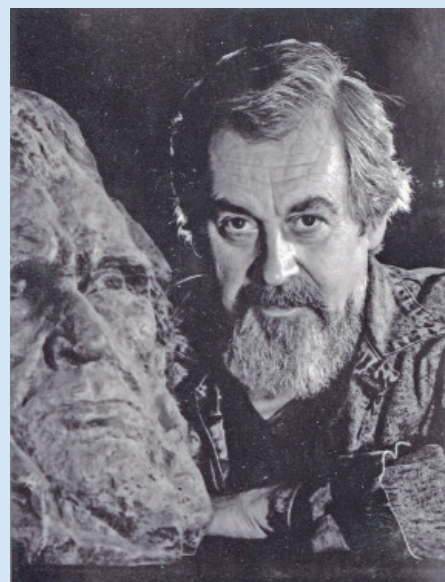
Дмитро Лінартович у ролі індіанського вождя

ти. «Ми сиділи перед хатою, і Юра мені каже: дивна річ, дивлюся на хати і розумію, що це була своєрідна непродекларована неофіційна програма порятунку України протягом багатьох віків...» Що мав на увазі брат? Земля середньої частини України була предметом суперечок сусідів. Що робити, коли після навали село спалене, немає каменя, гіпсокартону, а насувається осінь, і тим, хто залишився живий, треба рятуватися?

Лекція настільки запам'яталася, що Михайло довго шукав способу перетворити її на якийсь сюжет. І якось, гортаючи черговий раз Тараса Шевченка, натрапив на відомий вірш «У тієї Катерини хата на помості». У сценарії – 400 років, за цей період багато чого трапилося з Україною. І щоразу Катерина, аби зустріти брата, піднімає хату, – чотирнадцять разів, толокою. Ці толоки переплетені з історією України, – хата не просто так

СПАДКОЄМЕЦЬ ІВАНА КАВАЛЕРІДZE

19 серпня в Музеї-майстерні І. П. Кавалерідзе, що на Андріївському узвозі в Києві, відбудеться вечір пам'яті відомого кінорежисера, скульптора, публіциста Ростислава Синька, заслуженого працівника культури України, засновника Музею-майстерні І. П. Кавалерідзе. Він учень і спадкоємець великого Майстра. Усе своє життя віддавав мистецтву, стояв біля витоків студії «Укртелефільм», де зняв понад 50 фільмів. На його творчому рахунку майже 40 скульптурних робіт, серед яких станкові й монументальні. Він став хранителем творчої спадщини І. Кавалерідзе, втілюючи в життя його проекти, а також усіляко старався популяризувати його творчість, будь то кіно чи скульптура. Ростислав Синько – автор проекту «Творці Незалежності», за його ідеєю було написано більше ста живописних портретів заслуженим художником України, лауреатом Національної премії України ім. Тараса Шевченка Борисом Плаксієм, які зберігаються в музеї і щороку експонуються на День Незалежності.

21 серпня Ростиславу Синьку виповнилося б 80 років. До цієї дати в Музеї-майстерні І. П. Кавалерідзе, директором якого він був до 2008 року, відкривається виставка, на якій будуть представлені його скульптурні роботи, фото з життя, живописні портрети відомих сучасників.

Ростислава Синька шанують і пам'ятають у храмі культури і мистецтва.

Галина СИНЬКО

ПЕРЕГЛЯД КЛАСИКИ ПІД ЗІРКАМИ

У Києві, на території ВДНХ, демонстрацією просто неба фільму Кіри Муратової «Довгі проводи» розпочато щотижневі покази фільмів із серії «Класика українського кінематографу» від Національного центру Олександра Довженка. Захід входить до програми Арт-пікніку Слави Фролової, вхід на який вільний. Покажуть з десяток українських найпотужніших фільмів, створених у 60-х–80-х роках так званого періоду українського поетичного кіно.

Фільми Сергія Параджанова, Леоніда Осики, Артура Войтецького, тобто класичних українських режисерів, рідко коли включають в канонічні українські програми ще й тому, що мало є українських фільмів, створених про місто. Ця ж програма базується на показі українського міста.

Інф. «КіЖ»

Розповідь режисера ілюструвало відео

Кадр із фільму «ТойХтоПройшовКрізьВогонь»

Одинадцяті читання пам'яті Володимира Затуливітра

«Володимир Затуливітер в українській літературі – величина незмінна, а не перехідна»

Борис Олійник

У день святкування Святого Володимира з Києва до хутора Бучак, що на Канівщині, щороку приїздить потужна делегація шанувальників творчості Володимира Затуливітра (1944–2003). У дворі під віковою яблунею, біля згорівшої хати, де жив останні роки поет, за поминальним столом збирається громада за ініціативи берегині творчої спадщини В. Затуливітра Любові Снісар.

На урочистості, присвячені 70-ій річниці з дня народження поета, приїхали друзі, побратими по творчості, активісти громадських організацій Київщини, Черкащини, Кіровоградщини, Сумщини, члени Національної спілки письменників України, представники «Сумського земляцтва у Києві». Поважне товариство згадувало життєвий та творчий шлях поета, на цей раз уже в одинадцяті, про що засвідчив дзвін тибетської чаші.

Одного разу почувши рядки віршів Володимира Затуливітра, особисто я полюбила його вулканічне слово назавжди. Розкривати черговий томик його віршів для мене особливе свято. Поезія Затуливітра перевертає душу, дає настанови любові до України, її історії, навчає відчувати філігранну красу рідної мови. Терпкий, своєрідний поетичний стиль Володимира Затуливітра схожий на молоді лозу, вино якої не хмільне, воно життєдайне. Підтексти надають особливості цінності літературному задуму, поетичній образності, виразності. Поет просто і відверто стверджує споконвічні цінності, закарбовані в біблійних істинах, і напуває прагнучих з потоків свого словесного джерела, бо «Душі такої крові нагорнуло, такої солі залягло в очах, що й серед літа білим мені біло».

Сім книжок побачили світ ще при житті поета, і щороку за клопотанням Л. Снісар виходять нові

Біля могили Володимира Затуливітра

видання. Кожне, мов реквієм, мов посвята, відверта сповідь. Поет розкриває своє світосприйняття і з висоти орлиного польоту оглядає землю. У викривальних віршах – «Я гребую тії свободи й волі, що виведе з-під хомути душі. Я сивий українчик, тихий волик, що тягне й тягне степом лемеші...», озвучена Лесина журба, і дух «позаземного Тютюнника», велич «Тичининової ріки», і Тарасовий набат. Ми відчуваємо всі його страждання, прагнення та сподівання через вірші-настанови:

Якою мовою, поети,
себе виплакуєм у світ!..
Такою нам би помирати –
найзолотіший заповіт.

Дарма, що вдруге нам не статись,
не буде третьої весни.
Такою мовою писати –
мов підирати Божі сни.

Такою мовою – за Богом
піщаний засипати слід!..
Убого живемо, убого –
в окрайці ніздрюватих слів,

які для Бога мовби крали,
а перепродали собі,
і переслинили, мов рани,
підпільний свій, таємний біль.

Тубільний біль, в якому слову
не посміхнеться соловей,
лиш переплаче – що нікому,
й собі самому – не живе...

Теплими, відвертими спогадами вгамовували свою спрагу учасники одинадцятих Затуливітрівських читань. Через вірш «Уривок з анкети» вдало згадав Володимира Затуливітра заступник головного редактора «Літературної газети» Станіслав Бондаренко. У цих рядках закарбоване усе єство поета:

...Ваша найдорожча книга?

– Словник української мови.
Його навіть Біблія
ще не дочитає.

...Ваш ідеал героя?

Саможертвоне слово,
що врятувало нам Шевченка.

...Вам би хотілось...

Даруйте, не за адресою:
про мої хотіння
запитайте нашу мову.

Очільниця Черкаського обласного відділення «Просвіти» Олена Феценко підкреслила непересічне значення поетичної спадщини поета для молоді. Із захопленням читали полум'яні вірші Володимира Затуливітра учні Черкаської та Бобринської середніх шкіл: Катерина Шаповал, Ліля Постирнак, Вікторія М'якота, Богдан Ковач, Сергій Карпук, студенти Ярослав Тиряник та Юля Кичкова, акомпанував, як завжди, кобзар, заслужений діяч мистецтв України Микола Мошик. Максим Москаленко, учень Черкаської школи, виконав власні пісні на вірші Затуливітра під гітару.

Погода сприяла доброму настрою, сонячні промені ніжили обличчя, а яскравий метелик кружляв над вишитими іконами народної майстрині Людмили Ключ. Здавалося, сам дух поета освячував захід, що відбувався у творчому середовищі шанувальників та однодумців. У красі вишуканого слова поета відчувався ритм його серця, погляд очей, що блукав далеко за горизонтами придніпровських далей.

... Жива ще мова, та вже мертві звуки:
єдиний мій злиднений капітал.
Душа, мов крила, розгорнула руки –
Безп'яте небо птахом обніма.

Беззмінний ведучий літературних Затуливітрівських читань письменник, поет Петро Зосенко згадав тернистий життєвий шлях поета-генія планетарного рівня, про муки його цілеспрямованої творчості, що виборювала своє місце на тлі жорстокого руйнуючого політичного режиму. Не могло серце поета мовчати, коли «світ поділився на «ми і вони», «найживіших і живих», коли номенклатурні жорна ламали творчі паростки, душі, долі. Але сили в боротьбі були нерівними, і поет утратив усе, крім мови...

І хоча поет відійшов у вічність, і немає вже мальовничого села Бучак на мапі України, шанувальники творчості Затуливітра поспішають на урочистості, щоб віддати належне таланту. Серце заповнює смутком, бо сьогодні, як ніколи, не вистачає його могутнього творчого дару, його енциклопедичних знань, світової далекоглядності. Мабуть, тому говорити про поета в минулому часі було б якось несправедливо. І ось його життєдайне слово знову освятило нашу грішну землю силою своєї невмирущої духовності. Лунали вірші, єднаючи душі присутніх із шляхетним образом поета, який умів через призму трагічності бачити прекрасне.

Виступ Валентини Єфремової

Дізналися присутні і про потужну культурологічну діяльність Фонду імені Володимира Затуливітра, яким опікується його очільниця Любов Снісар. Особливої енергетики заходу надали голова Черкаського районного відділення «Просвіти» Віра Носенко, члени Національної спілки художників України Володимир Єрмаков та Олександр Дубровський, поети Микола Шамрай, Павло Вольвач, Василь Соловей, учасники хору «Гомін».

Володимир Затуливітер знову поєднав Україну навколо свого вишуканого поетичного слова. Саме тут, на Козацькому шпилі, біля могили поета, присутні вкотре пережили Затуливітрівський біль за свою державу і її знедолений народ та відчули перерваний політ орла у словах сповіді: «Я вже земля. А вам ще треба неба...»

Голова Пшеничниківської сільради Сергій Мотриченко нагадав присутнім, що Затуливітер, незважаючи на те, що родом із Сумщини, має другу батьківщину тут, на Черкащині, де його шанують і пам'ятають. Про невмирущий спадок поета розповіла заслужений працівник культури Наталка Клименко. Про зустрічі з Володимиром Затуливітром, його безмежно високий духовний світ згадавав Олександр Шугай. Тепло своїх сердець передали у своїх спогадах Раїса Харитонова, Олександр Косенко, заслужений діяч мистецтв України Василь Довжик, головний редактор газети «Хата» Микола Рудаков.

Літературні читання відбувалися на тлі експозиції «Мамина хустка – оберіг родини» з колекції заступника головного редактора журналу «Справи сімейні» Людмили Грабовенко. Прикрасою став виступ Черкаського народного ансамблю під керівництвом Кирила Бородин (сина Вадима Бородин, колишнього доволітнього керівника музею Затуливітра в Бучаку).

Виступають діти

Біля пам'ятного знака

жив поет у своєму останньому пристанищі на Козацькому шпилі в Бучаку. Залишившись на самоті, він бере у співрозмовника Творця, розмовляє з ним, сумує, запитує і сам відповідає:

*Творець, що нас ліпив, ліпив невміло;
в криве хребцями, з болістю в зубах.
В спітніле, кров'ю не промите тіло
Душа не втислася, як голубам.*

*Кому втекла у перемінні очі,
кому на чиряки перецьвіла,
кому – у непромовні, неохочі,
масні заримувалася слова.*

*Але мармизу, що мені зліпило
кульгавеньке триперстє Творця,
таким праскіфським заліпило пилом,
якщо й врятуєшся, – то, може,
в пшеницях.*

Поету тісно у своєму поколінні, і він сповідується через вірші «Степовий некролог»:

*Скирти оборано у чорні рямці.
Вони, горять, як і ми, вмираючи,
одній підлегли запобіжній стежі:
неперехідності пожежі.
Гориш – гори, та в степовій посуші
Нікого не займи посусідь.*

Як казав свого часу Вадим Бородин, вірний друг Володимира Затуливітра, «на уламках нашої цивілізації» пробився останній голос послідовного дисидента і класика. Усе своє іство він виплескує в поетичному слові, яке увійшло у власноруч упорядковані збірки «Теорія крила», «Теперішній час», «Тільки воля і простір», «Роса з лица трави», «Київські іди», «Різдво без Марії», «Із Книги забуття», «Мінус за Цельсієм», «Зоряна речовина», «Тектонічна зона», «Тернова гора», «Четвертий із триптиха», «Пам'ять глини» ...

Народився В. Затуливітер у селі Яблучне Великописарівського району Сумської області. Поет не звив родинного гнізда, присвятив себе літературній, журналістській, перекладацькій та просвітницькій діяльності. Ще в сімдесятих визнаний як неперевершений майстер метафори поет навідмаш гостро досягає цілі. Він не просто складає риму, а глибоко проникає в саме серце силою свого поетичного істава:

*Але, але... Як я забув для світу
вписати в круглу язідку роси
найчервоніше, може, слово заповіту:
прости.*

*Прости, що занедужалось злюбити,
але на людство не поширюй біль,
якщо й було: тобою тяжко битий,
щеним калічним приповзав тобі.*

*Покайтесь не будь-ким, лиш собою,
любов – найтяжчий, мабуть, гріх.*

*Черешенькою голубою
В твоїх неоплаканих очах згорів.*

Особисті почуття, як відкрити рану, яка «наболілась, Бога ради, єдиножди лаштованій судьбі», порівнює поет із пустельним вітром із пустелі, що плаче піском. Він страждає, бо прагне людського щастя, яке знову оминуло його, і з сумом констатує «світова повторність – собою знов я серцем помиливсь»...

Ми їхали приголомшені навколишньою красою, пейзажі захоплювали дух, хотілося зупинити час та залишитися тут назавжди. Остання книжечка «Ненаписані пейзажі» була укладена автором у листопаді-грудні 2002 року за кілька днів до трагічної загибелі... Поет сумує, що не написав чогось вартого, і всупереч усій душевній напрузі згадує Христа, апостолів, Шекспіра, Чехова, Шевченка, планету, землю, косовицю... Він звертається до Всевишнього, довірливо прагне налаштувати стосунки і пише свою історію буття без прикрас та зайвої риторики. Захотілося відповісти поету з усією щирістю і повагою. Так народилася ідея провести осінній пленер і присвятити літературні читання мальовничій Україні, яку бачив, якою милувався поет і, яку із сумом на вустах закарбував у своїй ліриці.

І коли найкраще, що дає нам історія, – це «збуджений нею ентузіазм», то поезія – це п'єдестал, на якому цей ентузіазм розкривається... Творча спадщина Володимира Затуливітра не тільки хвилює, закликає, виховує, вона виконує головне призначення – наповнює гордістю за українське та любов'ю до рідної землі...

Дякуємо Поету, який шукав правду й сповідував її в Бучаку, в оточенні шевченківської величі, козацького духу, мальовничої природи неповторних дніпровських далей...

Валентина ЄФРЕМОВА

Нехай пророче слово те звучить...

У Шостці, що на Сумщині, вдев'яте відбулися «Кулішеві читання»

День, напоєний сонцем, настояний на духмяних травах Сумщини, зустрів гостей. А подарував це свято для земляків славетний і незабутній історик, просвітник, громадський діяч, творець української мови й нації, перекладач, філософ, етнограф, фольклорист, прозаїк, драматург, поет, видавець, публіцист і критик – великий українець Пантелеймон Куліш. Він народився на цій славетній землі.

Приїхала на гостину й делегація земляків зі столиці, яку очолила й супроводжувала виконавчий директор Сумського земляцтва Ірина Родченко.

Земляки оглянули музей Пантелеймона Куліша, залишили записи своїх вражень у книзі відгуків. У бібліотеці, на «Кулішевих читаннях», гостей земляків тепло зустріла директор Ольга Іванівна Євтушенко. А гості розповідали про життя в столиці, читали вірші, дарували книжки.

– З великим задоволенням передаю до вашої світлиці найтепліші слова привітання від українського політика, громадського діяча, голови Сумського земляцтва в Києві Івана Рішняка і – найдорожчий скарб – книжки від Героя України Бориса Олійника, – сказала Ірина Родченко.

Поповнилася бібліотека книжками і від Володимира Морданя, Олександра Шугая, Миколи Рудакова.

– Я вперше у цих місцях, – ділиться враженнями киянка Олена Новікова. Це чудово, що земляки шанують своїх героїв, а пам'ять житиме, допоки пам'ятатимуть. Прекрасно, що є такий чудовий музей, куди можуть прийти і школярі, й дорослі. Тут збереглися оригінали й копії рукописів Пантелеймона Куліша. Зачаровує й етнографічний куточок з предметами старовинного українського побуту.

Ініціатор створення музею П. Куліша й започаткування «Кулішевих читань» – міський голова Микола Нога. Велику духовну спадщину й частку свого серця лишив землякам Пантелеймон Куліш.

На Гуків хутір, де колись була літня садиба й пасіка Пантелеймонових діда й батька – Кулішів хутір, що за сім кілометрів від давнього містечка Вороніж, (саме тут 7 серпня 1819 року народився Пантелеймон) сходилися люди.

У музеї Пантелеймона Куліша

Саме Куліш першим став вживати в літературі й науці наймення *Україна* й послідовно відстоював волю свого народу, оскільки був переконаний, що кожен народ має повноцінне право вільно жити на своїй рідній землі.

Діти, молодь, люди старшого покоління читали вірші, співали пісень. І звучало правдиве Кулішеве слово, дзвінок котилася пісня над полем, чіплялася за старезні липи, які, як твердять земляки, пам'ятають малюго Куліша.

Зачарували присутніх виступи творчих колективів Центру естетичного виховання які у рік дитячої творчості несуть свою майстерність до глядача: народного фольклорного колективу «Любисток» (керівник – заслужений діяч естрадного мистецтва України, заслужений працівник культури України Тетяна Стегайло), народного хореографічного ансамблю «Джерельце» (керівники – заслужений працівник культури України, кавалер ордена княгині Ольги Людмила Маковець і Яна Третяк) та вихованців зразкового театрального колективу «Дзеркало» (керівник – Світлана Разломова).

Оплесками зустрічали ансамбль народної пісні «Полісянка», чоловічий гурт

Чаплівського сільського клубу, фольклорний колектив «Сільські передзвони» Клишківського сільського будинку культури, народний фольклорний колектив «Криниченька» Миронівського сільського будинку культури, народний фольклорний колектив «Вишіванка» Шевченківського сільського клубу.

Родзинкою виступу був чудовий дует у складі Івана та Ігоря Антоневичів (батька та сина).

– Хочеться жити і творити, коли є такі чудові й талановиті люди, – сказала Ірина Родченко, приймаючи запашний коровай від земляків. – Моє серце переповнене трепетом і ніжністю, й не тільки душа співає.

Ірина подарувала своїм землякам пісню у власному виконанні, яку написав її батько.

Дух творчості живе в Кулішевих земляках.

Учасники заходу поклали квіти до пам'ятного знака у формі дзвона, що встановлений на місці Кулішевого хутора. Після закінчення розважальної програми всі присутні могли насолодитися кулішем, приготовленим за особливим рецептом, пирогами і різноманітними українськими стравами.

Людмила ЧЕЧЕЛЬ
Фото авторки

На Гуковому хуторі виступає народний фольклорний ансамбль «Любисток»

Трансформації однієї галереї

До 26 вересня в муніципальній галереї «Лавра», за підтримки Сeargo та «Просто-в-Месте», триватиме соціальний інтерактивний проект із трансформації галерейного простору – фестиваль «Лавра. Трансформація».

Галерея – це не лише виставковий простір, тобто, не тільки стіни, на яких зазвичай розвішують картини, і підлога – для інсталяцій та, власне, відвідувачів! Це й навколишній простір. Та що найсуттєвіше, галерея – це перш за все простір, де виникають та знаходять реалізацію найкреативніші ідеї! Протягом двох місяців у муніципальній галереї «Лавра» взялися довести цей постулат. Отже, на її зовнішньому майданчику відбувається арт-фестиваль та інтерактивна реконструкція, до якої можуть долучитися всі бажаючі!

Цього літа в рамках проекту «Галерея Лавра. Трансформація» на одному з найвідоміших арт-майданчиків столиці представлено новий напрям – майстерні. Як і в подальшому мають стати підрозділом креативного кластеру. «Концепція фестивалю передбачає створення відкритих майстерень, де можна буде застосувати на практиці власні знання та вміння, використовуючи різноманітний інструментарій та матеріали, запропоновані «Новою лінією» та фарбами Saragol, а також навчитися чомусь новому», – зазначають організатори.

У рамках фестивалю вже відбулася «подія у події» – перший у Києві фестиваль поп-ап-ресторанів. (Поп-ап-ресторани – заклади, створені за невеликий проміжок часу. Такі ресторани можуть функціонувати у приватних будинках чи на території колишніх установ, або в інших місцях під час фестивалів). Під час так званого дизайн-маркету відвідувачам «Лаври» пропонують придбати дизайнерські речі. Або ж вони можуть виготовити їх... власноруч, відвідавши численні майстер-класи.

Ну і, звісно, фестиваль «Трансформація» – це за традицією ще й кінопокази, музичні виступи, вуличні ігри, буккросинг та безліч інших заходів. «Мертвий сезон» у столиці триває – але тільки не по вихідних у «Лаврі!» Тож, зустрінемося там?..

Антон КЛОЦ

Гра з вічністю на трьох

Наприкінці літа в Арт-центрі Якова Гретера розпочнеться нова виставка «Play in Evidence!» Графіка, живопис та... перформанс – за їхнім поєднанням у цій провідній недержавній мистецькій галереї столиці бачать майбутнє мистецтва.

«Play in Evidence!» обіцяє бути абсолютно нетиповим до того, що вже відбувалося в арт-центрі. Унікальність виставки полягає саме у три-складовій концепції, яка передбачає значну складову гри, інтерактивності гостей і експозиції та дійства в просторі галереї. Три поверхи взаємодіятимуть з відвідувачами. Спіральні сходи арт-центру, які пронизують його на всі п'ять поверхів, також гратимуть свою гру і метафорично відобразатимуть золоту спіраль часу.

Ядром експозиції стануть живописні та скульптурні твори шведської художниці російського походження Олени Віікхольм. Вона вже брала участь у понад 50 виставках у 13 країнах, є членом Національних художніх спілок Росії та Швеції. На сьогодні роботи Олени є у шведському замку Арста, посольстві Російської Федерації, у військовому архіві Стокгольма та в багатьох приватних колекціях.

Живописні та графічні твори Віікхольм, які можна буде побачити на виставці, надзвичайно прості та водночас багатозначні в образах та асоціаціях.

Перформанс Таїсії Мельник

Особливим чуттєвим елементом «Play in Evidence!» стануть художні виступи української перформансистки Таїсії Мельник, які будуть гармонійною частиною експозиції. Вона інтерпретуватиме, описуватиме за допомогою пластичних засобів виразності ідею, закладену художницею. «Синергія від спільної роботи вражатиме глибиною», – обіцяють у арт-центрі. Адже не дарма й задуманий ним проект називається «Грою у вічність»!

«Творчий альянс художниці Олени Віікхольм та перформансистки Таїсії Мельник дає змогу сприйняти мистецтво в обсязі, доторкнутися, стати частиною творення самого життя, він є відлунням тенденцій та інтересів, проблематик сучасності», – зауважують в Арт-центрі Якова Гретера.

«Play in Evidence!» також стане захоплюючою розповіддю про взаємодію країн,

просторів, людей та мистецтв. Відчуття динаміку цієї виставки можна буде завдяки Т. Мельник. Її перформанс стане й черговим доказом того беззаперечного факту, що життя і саму суть взаємин мистецтво краще за все відображає, коли одночасно звертається до різних родів і жанрів, напрямків.

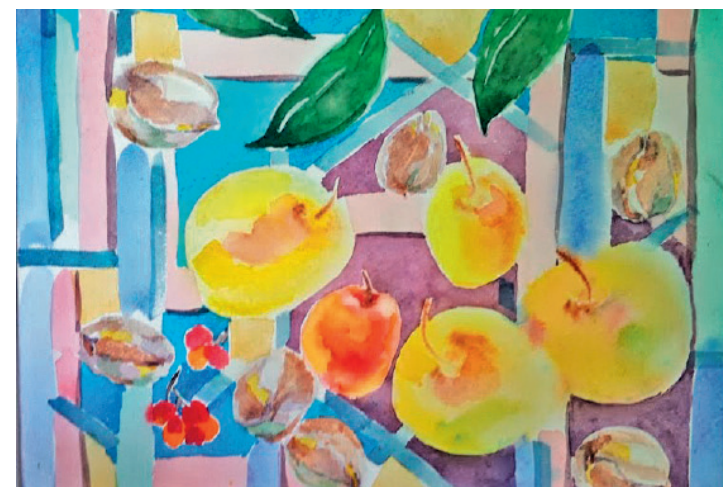
Третьою учасницею спільного проекту стане українська

художниця Зоряна Гарбар. Вона має досвід участі у понад 100 виставках, зокрема і у 13 персональних у 13 країнах, є лауреатом міжнародного «Осіннього салону 2000» у Львові. Її роботи навіюють думки про вічність та місце жінки в сучасному світі.

«Поєднуючи три абсолютно несхожі творчі методи, підходи до творення мистецької реальності, Арт-центр Якова Гретера звертає увагу глядачів на нові форми відображення сенсу мистецтва, де кожен зможе побачити щось індивідуальне. Творці зайняті одвічним пошуком в живописі, скульптурі, експериментуючи та досліджуючи форму, колір, простір та рух. А для відвідувачів приготували цікаву гру з вічністю», – зазначає прес-реліз «Play in Evidence!»

Виставка триватиме до 6 жовтня.

Алла ЧЕРДИНЦЕВА

Натюрморт Олени Віікхольм

Сновидіння в музеї «Духовні скарби України»

У музеї «Духовні скарби України» експонується виставка «Dream On», на якій представлені картини молодих українських художників проекту Slava Frolova Group.

Полотна об'єднані темою сну та сновидіння. Уві сні ми віддаємося повній свободі. Без попереджень, осуду і страху сон ілюструє потаємні мрії, світлі надії, глибоко

приховані страхи і відблиски спогадів нашої підсвідомості. Сон, як політ... Неосяжні простори для розмаху крил, що ідентичні мистецтву. Виставка «Dream On» відкриває світ, де немає правил, немає часової прив'язки, немає обмежень. Тут лише роботи художників, їхні сновидіння.

Відвідати «Dream On» можна щоденно до 2 вересня.

На виставці представлені художники: Олександр Кадзевич, Надія Онищенко, Сергій Западня, Альона Токовенко, Наталія Макєєва, Євгеній Яхшин, Костянтин Терещенко, Станіслав Звольський, Філіп Сапронов, Лев Савицький, Ірина Качкалда, Микола Ступинський, Сергій Піскунов, Олексій Путря, Анна Саєнко, Lizave, Юрій Шаповал, Костянтин Копосов, Яна Раціборинська, Надія Терехіна, Тетяна

ДОВІДКА

Музей «Духовних скарбів України» – приватний музей, заснований київським лікарем-кардіологом Ігорем Понамарчуком. На чотирьох поверхах розміщені кілька сотень унікальних ікон, датованих XV–XVIII століттями. Окрема експозиція присвячена шедеврам української художниці Марії Приймаченко. Є зала для картин і скульптур сучасних майстрів.

Куш, Omnia Voivat, Аліна Гаєва, Владислав Новаковський.

Всеукраїнський культурний проект Слави Фролової спрямований на підтримку і просування молодих художників України, формування здорового середовища для розвитку мистецтва.

Слава ФРОЛОВА

Олександра ТЕЛІЖЕНКО

(Продовження. Поч. у № 43, 2012)

ПРИЙНЯТТЯ ХРИСТІАНСТВА НА РУСІ

ПЕРЕДУМОВИ «ВЕЛИКОГО ПЕРЕЛОМУ»

Звичаєве право на українських землях ґрунтувалося на виборності влади, яка була змінюваною. Громадські традиції зберігалися в міцних територіальних об'єднаннях, які мали самоправність аж до XIX, а подекуди й до XX століття. Звичай забороняв загарбницькі війни. Жерці й волхви мали більшу силу впливу на народ, ніж князь, і могли примусити князя діяти на користь усього племені, засудити його в разі порушення звичаєвих норм.

Ведійська світоглядна віра праукраїнців, основана на знаннях законів Космічного Ладу («Веди»), була релігією в соціальному плані, а водночас – науковим світоглядом, що становив стрижень життя етносу демократичного спрямування. Праукраїнці володіли найпрогресивнішими на той час знаннями Зодіаку, мали свій календар.

«Як показують слов'янські назви місяців, давніх календарних свят, а також

Основи національної культури

обряди, що їх при цьому виконували, – календар регулював усю діяльність староукраїнців».

Волхви, високодуховна тогочасна еліта суспільства, були духовно відповідальні за народ, але не мали над ним матеріального вивіщення. Так само і світоглядними знаннями володів увесь народ. Це було, по суті, «відкрите громадянське суспільство», у той час коли на Заході утверджувалися передові тоталітарні держави з жорсткою системою спадкоємності влади і феодалним устроєм.

Така ідеологія стала незручною і застарілою для князівської верхівки століть. Значно краще сприймалася християнська ідея: «всяка влада від Бога, виступати проти неї є злочином, бо це суперечить божій волі». Отже, нова віра з'явилася тоді, коли в ній виникла потреба. Русь, що досить швидко розвивалася, потребувала іншої релігійно-філософської системи.

До Володимира Великого спробу державної християнізації Русі здійснював Аскольд у 860 році. Ця спроба була невдалою. Головною причиною цього став календар. Як відомо, наші предки користувалися до того, як і багато інших давніх народів, місячно-сонячним календарем з 19-річним циклом змінності. Він був більш точним, ніж сонячний, і навіть більш інтернаціональним. Тобто космологія язичництва була об'єктивнішою від космології християнства, становила стрижень життя етносу і, виступаючи найважливішим внутрішньополітичним чинником, була досить серйозним суперником християнству. Знищення її на той час було неможливим. Володимир Великий, бажаючи вивести Русь на «передовий рубіж нової епохи», продемонстрував вершину мудрості і дипломатії вождя, вдало поєднавши християнський і язичницький річні цикли і календарі, залишивши незмінним як початок Нового року (1

березня, весняне рівнодення), так і всі річні свята й обряди. Це сприяло утвердженню християнства. Були ще дві вагомі причини:

1) відповідність головних положень християнства давній світоглядній традиції Право-слав'я («Праву славимо»);

2) кінець світу, відповідно до вчення західної християнської церкви, мав стати уже в XI столітті, по завершенні першого тисячоліття від Різдва Христового. Увесь Захід цьому вірив, як і у спасіння саме «вірних у Христі».

Таким чином, Великий князь Володимир міг почуватися володарем, що піклується про спасіння свого народу, могутньої держави Київська Русь.

УКРАЇНСЬКЕ ЯЗИЧНИЦТВО

Основа нашої давньої ведійської (від Веди) віри, так званого язичництва, – це космогонічність, обоженування сил небесних та земної природи, – гармонія, природовідповідність людини, славлення радості життя, вшанування культу предків. Це головні риси, що мала віра українців-русичів до прийняття візантійської релігії – християнства.

Для нормального повноцінного життя людині необхідне відчуття радості, щастя, яке вона отримує як винагороду за страждання, важку буденну працю тощо. Таке щастя покликані приносити свята з їхніми обрядами, ритуалами, зустрічами з ріднею, «родом і народом», які супроводжуються піснями, танцями, священним вогнищем, ритуальними напоями. Почуття святості у ведійській вірі означало прилучення людини до Космосу. Відчути себе частиною життя, живую клітиною величезного Космічного Океану, прийняти позитивний струмінь життєдайної енергії – саме до цього прагне людська душа, втілюючись у тілесному людському організмі. Богам присвячувалися пісні, танці, жертвоприношення і

любовні втіхи. Таким було поняття святості як творчої сили, що несла просвітлення, енергію тіла й духу, такою була мета святкових богослужінь. Чи міг народ з такою гуманною вірою та культурою з власної волі прийняти чуже розуміння святості як відречення від світу, штучного аскетизму, яким прославилися монахи-схимники?

Для українців природною звичкою було вміння тримати тіло в доброму стані – купання, чиста сорочка, необхідна для того, щоб душа і тіло перебували в чистоті. Як же могли українці сприйняти святість грецького ченця, який носив чорне вбрання, по кілька років не мився, жив у печері, постуючи, щоб наблизитися до Бога? Що ж це за бог такий, котрому потрібне відречення від того життя, яке він сам дарував людині?

Не дивно, що навіть тисячолітня проповідь відречення від світу не змогла витравити в українців жагучу потребу свята, єднання з громадою, любові, волі, цінності життя. Хаотичність і непорядкованість життя руйнує тіло і душу. Цю одвічну мудрість знали наші предки, все життя яких було узгоджене з космічними циклами природи. Всі свята приурочені до річних фаз небесних світил, покликані гармонізувати тіло й душу людини з божественними космічними ритмами природи. Ці вселенські знання не були спонтанними. Вони були втілені у мудрих Ведах, Велесовій книзі та інших літературних джерелах, у Зодіаках та Календарях. Ми з вами вже трохи ознайомлені з ними за Велесовою книгою.

Крім того, такий глибокий суголосний зміст мали ведійські вірування всіх нащадків арійських (індоевропейських) народів, а це означає, що вони мали рівень міжнародний. І ці зв'язки ніколи не припинялися.

(Далі буде)

(Продовження. Поч. у № 14–16, 2011)

На горіхи від Рогози

Не що інше – ніщо інше

Не що інше, як... Саме це, а не щось інше. «Найбільше і найдорожче добро в кожного народу – це його мова, бо вона не що інше, як жива схованка людського духу» (Панас Мирний).

Ніщо інше. Жодна інша річ, явище тощо. «Він захоплювався полюванням, ніщо інше його не цікавило» (з газети).

Коли Корсуня-Шевченківського, а коли Корсунь-Шевченківського

Часто цікавляться: чому назву міста Володимир-Волинський у родовому відмінку однини пишуть Володимира-Волинського, а назву району в цьому ж відмінку – Володимир-Волинського? Чи правильно це?

Як відомо, географічні назви, що складаються з прикметника та іменника, відмінюються в обох частинах, наприклад: Веселі Боковеньки, Веселих Боковеньок. Це стосується й тих найменувань, де прикметник (або числівник) стоїть на другому місці. Корсунь-Шевченківський, Корсуня-Шевченківського, в Корсуні-Шевченківському.

Але прикметники, утворені від назв, другою частиною яких є прикметник (або числівник), відмінюються тільки в цій частині: в Кам'янець-Подільському районі, в Переяслав-Хмельницькій райдержадміністрації.

Порядок – лад

Слова-синоніми, надто коли йдеться про домашні, господарські справи чи взагалі справи невеликого гурту людей. «Великий порядок і чистота в хаті й надворі показували, що Сухобрусівни були добрі хазяйки» (Іван Нечуй-Левицький); «Дячиха господарювала і всьому лад давала» (Марко Вовчок). Уживається порядок і тоді, коли мовиться про громаду чи суспільство, але в такому разі його звичайно ставлять у множині: «Після татарщини нові порядки на Україні постали» (Панько Куліш). А якщо мають на увазі державну або суспільну систему, користуються тільки словом лад.

Борис Антоненко-Давидович справедливо зауважував, що в повсякденному мовленні в нас часто надуживають іменником порядок, зводячи до мінімуму широкі виражальні можливості української мови. Приведи в порядок усі папери замість упорядкуй усі папери, дай лад усім паперам; «Чи у вас усе в порядку?», коли можна ліпше передати: «Чи у вас усе зараз?». Замість «У нашій сім'ї був такий звичний порядок» краще сказати: «У нашій сім'ї був такий звичай» або «У нашій сім'ї так повелося». Не погані порядки, а безладдя (безлад), не підтримувати порядок, а пильнувати ладу.

Досадливий – досадний

Розрізняються значенням.

Досадливий – який виражає досаду. «Композитор диригував, але нервував. Виривалися нетерплячі, досадливі рухи» (зі спогадів). Досадливий погляд, досадлива усмішка. Похідне – досадливо. Досадливо поморщився, досадливо покушуючи губи. Досадний – який викликає досаду; неприємний. Досадні звістки, досадні прорахунки, досадні слова. Похідне – досадно. «Мені досадно страх, що я вже не скінчу своєї літньої роботи» (Леся Українка), «Йому досадно і соромно – він не хотів би тепер стрічатися з Наталею» (Степан Васильченко).

Звинувачувати – обвинувачувати

Вживаються паралельно, однак у судочинстві – переважно обвинувачувати. Похідні – обвинувачення, обвинувальний. «Вислухавши обвинувальну промову агронома, голова сільгоспартілі не міг з неї второпати, чим же, власне, завинив бригадир» (з газети).

Пиловий – пильний

Поміляються ті, хто вважає їх тотожними. Ці слова не схожі значеннево.

Пиловий – пов'язаний із пилом; що складається з пилу. Пилові частки, пилова буря.

Пильний – 1. Який відзначається увагою, спостережливістю тощо; уважний. Пильна людина, пильний погляд. 2. Який

потребує термінового, негайного виконання. Пильна робота.

Копалини – копальні

«Син старого Будкевича працював у Кривому Розі на копалинах», – читаємо в оповіданні молодого письменника. Автор помилково поставив тут слово копалини замість копальні. Іменника копалина в однині не вживають узагалі, а в множині він позначає підземні мінеральні поклади, що їх використовують люди для промислових та господарських потреб. У російській мові цьому слову відповідає ископаемые: «Колокольцев прекрасно мандрує по глобусу і мріє про подорожі й відкриття нових земель, нових копалин» (Олександр Копиленко).

А копальня – місце, де добувають корисні копалини; якщо це руда, то воно зветься рудня. Відповідниками цього іменника є російські копь, рудник, прииск. «Линуть глибокі копальні в серце залізне землі» (Володимир Сосюра).

Чи можна сказати старий ветерані?

Словосполучення старий ветеран у значенні досвідчений, заслужений працівник у якійсь галузі є тавтологічним, отже, стилістично не виправданим. Теоретично воно може існувати, якщо йдеться про вік цієї людини, – старий (роками) ветеран. Але в такому разі, щоб не склалися враження, що це тавтологія, краще похилий вік працівника підкреслити за допомогою інших лексем: сивий ветеран, срібноголовий ветеран і подібне.

(Далі буде)

